

Sosiaalisen median vaikutus poliisin voimankäyttöpäätöksiin

Aatu Korhonen

5/2022

TIIVISTELMÄ

Aatu Korhonen: Sosiaalisen median vaikutus poliisin voimankäyttöpäätöksiin

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Timo Sinkkonen & Samuli Mikkola

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, onko sosiaalisella mediallyllä vaikutusta poliisin voimankäyttöpäätöksiin. Tutkimus kohdistettiin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen valvonta- ja hälytyssektorille. Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisella sekä kvalitatiivisella tutkimusotteella. Kvantitatiivisuutta edustaa opinnäytetyössä tehdyn kyselyn väittämät, joita arvioitiin numeerisella asteikolla 1–5. Kvalitatiivisuutta puolestaan edustaa kyselystä saatujen vastausten analysointi, jolla pyrittiin vastaamaan tutkimuskysymykseen. Lisäksi kvalitatiivista lisäarvoa tutkimukselle haluttiin tuoda avoimilla kysymyksillä, jotka sisällyttiin kyselyyn.

Tutkimuksen tietoperustassa perehdytään poliisin voimankäyttöä ja toimivaltuuksia sääntelevään lakiin, työturvallisuuteen ja toimintaympäristöön sekä yleisesti päätöksentekoon stressitilanteissa. Poliisin toimintaympäristöä koskevassa tekstiosuudessa käsitellään myös tiiviisti sosiaalista mediaa toimintaympäristön näkökulmasta. Tutkimuksen empiirisessä osuudessa haettiin tutkimusongelmiin vastauksia teettämällä Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen valvonta- ja hälytyssektorille strukturoitu kysely ja analysoimalla sen vastaukset.

Tutkimuksen tuloksina voidaan esittää, että pääsääntöisesti sosiaalisella mediallyllä ei ole vaikutusta poliisin voimankäyttöpäätöksiin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella kyselyyn vastanneiden osalta. Vastausten perusteella sosiaalisen median vaikutus voidaan nähdä esimerkiksi virkatehtävillä vahvempana tietoisuutena omasta toiminnasta sekä toimivaltuuksista, mitä voidaan pitää jopa positiivisena vaikutuksena. Tulosten perusteella vastanneet eivät ota turhia riskejä käyttämällä lievempiä voimakeinoja kuin tilanne vaatisi.

Sivumäärä: 37 sivua

Tarkastuskuukausi ja vuosi: toukokuu 2022

Avainsanat: sosiaalinen media, päätöksenteko, työturvallisuus, stressi, poliisin toimivaltuudet

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Tutkimusaiheen esittely	3
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset.....	3
1.3 Tutkimusmenetelmät	4
2 Tutkimuksen tietoperusta	6
2.1 Poliisin voimankäyttö ja toimivaltuudet lainsäädännössä	6
2.2 Poliisin työturvallisuus ja toimintaympäristö	7
2.3 Päätöksenteko stressitilanteissa.....	10
3 Tutkimuksen empiirinen osuus.....	15
3.1 Aineiston keruu.....	15
3.2 Aineiston käsittely ja analysointi	16
3.3 Tutkimuksen luotettavuus	17
4 Tutkimustulokset ja johtopäätökset	18
4.1 Tutkimustulokset	18
4.1.1 Kuvaaminen.....	21
4.1.2 Sosiaalinen media.....	27
4.2 Johtopäätökset	32
4.3 Pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset	33
LÄHTEET	35
LIITE 1	37

1 JOHDANTO

Elokapina-ympäristöliike järjesti useita mielenosoituksia vuonna 2020. Erityisesti uutisotsikoihin nousi Helsingin Kaisaniemessä 3.10.2020 järjestetty mielenosoitus, jossa poliisi käytti OC-sumutetta kadun tukkineita mielenosoittajia vastaan. Valtakunnansyyttäjän toimisto ilmoitti yhteensä 14 mielenosoittajan tehneen kyseisistä tapahtumista rikosilmoituksen, koska katsoivat poliisin voimankäytön olleen ylimitoitettua. (YLE, 2020.) Helsingin poliisin tekemän selvityksen mukaan poliisi pyrki neuvoin, käskyin ja kehotuksin useaan kertaan poistamaan mielenosoittajia Kaisaniemenkadulta. Päätös käyttää sumutetta väkijoukon hajottamiseksi ja vastarinnan murtamiseksi tehtiin lopulta normaalin johtamisjärjestelmän mukaisesti, jotta heidät pystyttiin kantamaan tai ohjaamaan pois ajotieltä. Sumutteen käyttö kohdistettiin nimenomaisesti heihin, jotka eivät poliisin käskyä totelleet. Heitä myös varoitettiin selkeästi ennen kaasun käyttämistä. (Poliisi, 2020.) Valtakunnansyyttäjä aloitti tapahtumista esitutkinnan lokakuun puolivälissä 2020 rikosnimikkeillä virkavelvollisuuden rikkominen ja pahoinpitely (YLE, 2020). Rikosepäilyt siirtyivät syyteharkintaan syksyllä 2021. Epäiltyjä poliiseja on kuusi, joista kolme konkreettisesti käytti sumutetta. Muut kolme poliisia ohjeistivat voimakeinojen käytössä. (YLE, 2021.)

Edellä kerrotut tapahtumat puhututtivat myös sosiaalisen median keskustelualustoilla. Mielipiteitä jaettiin sekä voimankäytön puolesta että vastaan. Lisäksi poliisin toimintaa arvosteltiin jopa kriittisesti, vaikka keskustelijoilla ei välttämättä ole ymmärrystä poliisitoimintaa säätelevistä normeista esimerkiksi vähimmän haitan ja suhteellisuusperiaatteiden osalta. Keskusteluihin nousivat myös ihmisoikeuksien loukkaukset, vaikka tällaisesta ei ollut mielenosoitustapahtumissa kyse selvitysten ja syyteharkinnan perusteella (Poliisi, 2020; YLE, 2021). Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui sosiaalisen median vaikutukset poliisin voimankäyttökeino päätöksiin ja -toimintatapoihin edellä kerrottujen tapahtumien sekä muiden sosiaalisessa mediassa näkyvien poliisiaiheisten keskustelujen ja spekulointien sekä työtehtävistä otettujen videoiden ja kuvamateriaalien perusteella.

Opinnäytetyön aihetta pohditaan myös poliisin työturvallisuuden näkökulmasta. Työturvallisuus on kaikille tärkeää työtehtävien sisällöstä huolimatta. Näin ollen myös kentällä työskentelevät haluavat työvuoron jälkeen palata kotiin terveenä. On myös hyvä pohtia, ottaako poliisi niin sanottuja turhia riskejä käyttämällä lievempiä keinoja työtehtävillään kuin tilanne vaatisi, jos esimerkiksi sivulliset kuvaavat tapahtumia. Lievemällä voimakeinolla tutkimuksen tekijä tarkoittaa fyysistä voimakeinon käyttöä, esimerkiksi käsivarsiin kiinni käymistä sen sijaan, että käyttäisi etälamautinta. Tällaisiin tilanteisiin liittyvät erityisesti valvonta- ja hälytystoimintasektorin (VHT) toimijat kentällä. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös saada VHT-toimijat refleктоimaan toimintaansa edellä mainitussa painetussa tilanteessa, sillä moni voi toimia varovaisemmin kuin olisi tarve.

1.1 Tutkimusaiheen esittely

Kuten johdannossa todettua tämän opinnäytetyön aiheena on sosiaalisen median vaikutus voimankäyttöpäätöksiin ja tätä tarkastellaan työturvallisuuden sekä päätöksenteon näkökulmasta. Sosiaalisella medially tarkoitetaan vuorovaikutteisia verkkoympäristöjä, joihin käyttäjät kirjoittavat, kommentoivat ja tallentavat sekä kuvia että videoita. Tunnettuja sosiaalisen median alustoja ovat esimerkiksi Youtube, Facebook, Instagram ja Twitter. (Matikainen, 2008.) Tässä opinnäytetyössä sosiaalisen median käsite kattaa myös muut kanavat, joissa poliisin toimintaa voidaan kommentoida, kuten esimerkiksi lehtien verkkojulkaisujen kommenttikentät.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja rajaukset

Tavoitteena on saada selville, onko sosiaalisen median julkaisuilla, kuten sivullisten kuvaamilla videoilla, uutisten ja artikkeleiden kommentoinnilla ja mahdollisella kritiikillä poliisitoimintaa kohtaan vaikutuksia VHT-sektorilla toimivien poliisien päätöksenteolle voimankäyttötilanteissa. Mikäli on, niin selvitetään, minkälaisia vaikutuksia tästä aiheutuu päätöksenteolle kyseessä oleviin tilanteisiin. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan edellä esitettyjä kysymyksiä myös työturvallisuuden näkökulmasta. Tarkoituksena on selvittää, ottavatko VHT-sektorin poliisit niin sanottuja turhia riskejä käyttämällä lievempiä keinoja työtehtävillään kuin tilanne vaatisi, jos esimerkiksi sivulliset kuvaavat tapahtumia.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset muodostuivat edellä esitettyjen tavoitteiden perusteella seuraavasti:

- Onko sosiaalisella medially vaikutusta VHT-sektorilla toimivien poliisien päätöksenteon voimankäyttötilanteissa?
 - o Minkälaisia vaikutuksia sosiaalisella medially on voimankäyttötilanteiden päätöksiin?
 - o Ottavatko VHT-sektorilla toimivat poliisit turhia riskejä käyttämällä lievempiä keinoja työtehtävässään kuin tilanne vaatisi, jos sivulliset kuvaavat tapahtumia?

Kuten tutkimuskysymyksissäkin osoitetaan, tutkimus tehdään vain valvonta- ja hälytystoimintasektorille. Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan kokonaan rikostorjuntasektori, koska rikostorjuntasektorin poliisit joutuvat harvoin voimankäyttötilanteisiin tai päättämään voimakeinojen käytöstä. Opinnäytetyön resurssit ja aikataulu huomioiden tutkimus osoitetaan tutkijan harjoittelupaikkaan, joka on Itä-Uudenmaan poliisilaitos.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö toteutetaan sekä kvalitatiivisella että kvantitatiivisella lähestymistavalla. Nämä tutkimussuuntaukset nähdään usein toistensa vastakohtina, vaikka niiden todellinen pyrkimys on yrittää luonnehtia tutkimuksen strategisten valintojen perusteita. Näin ollen kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen lähestymistapa voi olla toisiaan täydentävä. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista, että kohdejoukko valitaan tarkoituksen mukaisesti, kuten tässä tutkimuksessa on valikoitu Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen VHT-sektorin toimijat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Tutkimuskysymyksiin pyritään löytämään vastaukset sekä teoriapohjan että kyselyn avulla. Tutkimuksen tietoperusta muodostetaan poliisilain voimankäyttöä säätelevistä lainpykälästä sekä kirjallisuudesta, joka käsittelee työturvallisuutta, poliisin toimintakenttää sekä päätöksen tekoa stressitilanteissa.

Kysely toteutetaan strukturoidulla lomakehaastattelulla, jossa on väittämiä opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin perustuen. Väittämät esitetään samassa järjestyksessä kaikille vastaajille ja vastaajan tulee valita itselleen parhaiten sopiva vastausvaihtoehto. Lomakehaastattelu eli kysely sopii sellaisiin tutkimuksiin, joissa aineistoa on tarkoitus kvantifioida tai käsitellä tilastollisen analyysin keinoin. Väittämien lisäksi lomakkeelle lisätään avoimia kysymyksiä, sillä lomakehaastatteluissa voidaan käyttää myös avoimia kysymyksiä, jotka voidaan käsitellä laadullisesti tai määrällisesti luokittelemalla vastaukset jälkikäteen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 44–45, 64–65.) Kysely toteutetaan Webropol Oy:n tarjoamalla sähköisellä kyselytyökalulla, jossa vastauksia voidaan analysoida kvantitatiivisesti. Aineiston käsittelyssä käydään väittämien kvantitatiivisen analyysin lisäksi myös avoimet kysymykset ja tutkitaan, saadaanko niistä laadullista lisäarvoa tutkimuksen tueksi. Tutkimuksen empiirinen aineisto muodostuu siis edellä esitetyn kyselyn vastauksista.

Tavoitteena on tehdä riittävän yksinkertainen ja helposti vastattava kysely, jotta mahdollisimman monella kiireiselläkin kohdejoukkoon sopivalla poliisilla olisi motivaatiota ja aikaa sen tekemiseen. Kyselyyn vastataan anonyyminä, joten henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja ei työssä käsitellä ollenkaan. Kyselyyn tarvitaan tutkimuslupa, joka haetaan Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta.

Tutkimuksen luotettavuudesta puhuttaessa nousevat esiin käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti. Lyhyesti ilmaistuna validiteetti kertoo, mitattiinko sitä, mitä piti ja reliabiliteetti kertoo, kuinka tarkasti mitataan. Validiteetti on tutkimuksen luotettavuuden kannalta tärkeä peruste, koska jos ei mitata oikeaa asiaa ei reliabiliteetillä ole merkitystä. Validiteetti on ennen kaikkea tutkittavan ilmiön sisäl-

öllinen kysymys, joten sitä voi lähestyä vain osittain tilastollisesti. (Vehkalahti 2019, 41.) Opinnäytetyön kyselyssä tullaan tarkastelemaan väittämien muotoa ja asettelua siten, että tutkimus kysymyksiin saadaan mahdollisimman luotettavat vastaukset validiteetin näkökulmasta.

Vastausprosentti on myös kyselytutkimuksen yksi luotettavuuden ilmaisimista. Se kertoo, kuinka moni kyselyyn on vastannut eli toisin sanoen täytti ja palautti kyselylomakkeen. Usein kysely toteutetaan perusjoukosta poimittuun otokseen ja vastausten perusteella yleistetään tulokset kuvaamaan perusjoukkoa. Jos vastausprosentti jää kovin alhaiseksi, voi edustavuus jäädä kyseenalaiseksi. Kato on puolestaan sitä suurempi, mitä useampi jättää vastaamatta – kokonaan tai osittain. Vaillinaisia vastauksia voidaan tietyin edellytyksin paikata, mutta osa vastauksista joudutaan usein hylkäämään. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kannalta tulee raportoida vastausprosentti, jotta nähdään, kuinka moni ylipäättään vastasi kyselyyn. Jos käytettiin otosta, voidaan vastaamatta jättäneistä saada tarkempi käsitys niin kutsutulla kadon analyysillä, jossa verrataan otoksen taustatietoja perusjoukon vastaaviin tietoihin. Lisäksi on hyvä tehdä selkoa saatujen vastausten laadusta, kuten esimerkiksi, kuinka paljon niissä esiintyy puutteellisia tietoja. (Vehkalahti 2019, 44.) Tässä tutkimuksessa pyritään ennalta ehkäisemään kadon mahdollisuutta käyttämällä kyselytyökalun pakotettua vastaamista. Toisin sanoen vastaaja ei voi ohittaa kysymystä tai väittämää, jos se on asetettu pakolliseksi. Myös tällä keinolla pyritään lisäämään tutkimuksen luotettavuutta

2 TUTKIMUKSEN TIETOPERUSTA

Tämän pääluvun tarkoituksena on luoda teoreettinen viitekehys, joka lisää ymmärrystä poliisin voimankäyttöä sääntelevästä lainsäädännöstä, työturvallisuudesta, toimintaympäristöstä sekä päätöksen teosta stressitilanteissa. Aluksi tarkastellaan poliisilain voimankäyttöä sääteleviä pykäläiä sekä poliisin toimintaa ohjaavia periaatteita. Seuraavaksi käsitellään poliisin työturvallisuutta sekä toimintakenttää. Tämän pääluvun lopuksi tarkastellaan päätöksentekoa stressitilanteissa.

2.1 Poliisin voimankäyttö ja toimivaltuudet lainsäädännössä

Poliisin voimankäyttö on tarkoin säädeltyä, ja sitä käsitellään poliisilain 2 luvun 17 §:ssä (voimankäyttö), 18 §:ssä (varautuminen voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittaminen) sekä 19 §:ssä (ampuma-aseen käyttö). Poliisin toimivaltuuksia ohjaa poliisilain 1 luvussa esimerkiksi 2 § perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, 3 § suhteellisuusperiaate sekä 4 § vähimmän haitan periaate.

Poliisilain 2 luvun 17 §:ssä voimankäytöstä on säädetty, että poliisimiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus vastarinnan murtamiseksi, henkilön paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, vapautensa menettäneen pakenemisen estämiseksi, esteen poistamiseksi, miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi taikka välittömästi uhkaavan rikoksen tai muun vaarallisen teon tai tapahtuman estämiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Poliisilain 2 luvun 18 §:ssä on varautumisesta voimankäyttöön sekä käytöstä varoittamisesta säädetty, että jos virkatehtävää suorittaessa on syytä epäillä kohdattavan vastarintaa tai rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudeton hyökkäys, voimakeinojen käyttöön on varauduttava sopivalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkennettuna rikoslain 4 luvun 4 § 1 momentissa on säädetty hätävarjelusta, että ”aloitetun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet.” Virkatehtävän kohteena olevaa henkilöä on varoitettava mahdollisuudesta joutua voimakeinojen käytön kohteeksi, jos varoittaminen on mahdollista ja tarkoituksenmukaista. Varoittaminen on tehtävä tarkoitukseen soveltuvalla ymmärrettävällä tavalla.

Poliisilain 2 luvun 19 §:ssä on ampuma-aseen käytöstä säädetty, että ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esiin, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti. Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä. Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies, jos se, tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen, on mahdollista.

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Näin ollen poliisin tulee puuttua muun muassa järjestyshäiriöihin, joskus jopa voimakeinoja käyttäen. Poliisin toimivaltaa edellä mainituissa tilanteissa ohjaavat normit esimerkiksi suhteellisuusperiaate. Suhteellisuusperiaate tarkoittaa, että poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. Vähimmän haitan periaate, joka tarkoittaa, että poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. (Poliisilaki 872/2011.)

2.2 Poliisin työturvallisuus ja toimintaympäristö

Työturvallisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset työolot ovat kunnossa työpaikalla. Työn tekeminen on mielekäästä ja palkitsevaa ja se tuottaa tulosta, kun työympäristö on turvallinen, työ on sopivasti kuormittavaa ja työyhteisö toimiva. (Työturvallisuuskeskus.)

Työturvallisuus on jokaisen työtä tekevän oikeus ja siitä huolehtiminen on vastaavasti työnantajan velvollisuus. Työturvallisuudesta on säädetty työturvallisuuslaissa. Lain tarkoituksena on pitää huolta, että työntekijät voivat työskennellä turvallisesti ja näin pysyä terveenä sekä työkuuntoisena pitkään. Työnantajalla on velvollisuus tarpeellisin toimenpitein huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Näin ollen työnantajan on otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin sekä muuhun työympäristöön liittyvät eri tekijät. Lisäksi työnantajan on huomioitava tekijät, jotka

liittyvät työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin. Työnantajan on näin ollen jatkuvasti tarkkailtava työturvallisuuteen liittyvää työympäristöä, työyhteisön tilaa sekä työtapojen turvallisuutta. (Työturvallisuuslaki 738/2002.)

Työnantajan on työolosuhteiden parantamiseksi suunniteltava, valittava, mitoitettava sekä toteutettava tarvittavat toimenpiteet. Mahdollisuuksien mukaan on noudatettava seuraavia periaatteita:

- Pyrittävä estämään vaara- ja haittatekijöiden syntymistä.
- Poistaa vaara- ja haittatekijät, mikäli tämä ei ole mahdollista, tulee ne korvata vähemmän vaarallisilla tai haitallisilla tekijöillä.
- Yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä toimenpiteitä.
- Otetaan huomioon tekniikan sekä muiden käytettävissä olevien keinojen kehittyminen.

Toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyyteen on myös tarkkailtava. Epätavalliset ja ennalta-arvaamattomat olosuhteet tai poikkeukselliset tapahtumat, joihin työnantaja ei pysty vaikuttamaan tai välttämään sen seurauksia, otetaan huomiin työnantajan huolehtimisvelvollisuutta rajaavina seikkoina. (Työturvallisuuslaki 738/2002.) Poliisin työssä on paljon seikkoja, joita on mahdotonta tietää etukäteen, mutta niihin pystytään varautumaan erilaisilla toimintatavoilla. Esimerkiksi kohdeasunnon ovelle oikein sijoittumisella ennakkoon voidaan välttää monia vaaratekijöitä.

Työntekijöiden fyysiset ja henkiset edellytykset ovat työn suunnittelussa ja mitoituksessa otettava huomioon, jotta työn kuormittavuutta sekä työntekijän turvallisuudelle tai terveydelle aiheutuvaa haittaa tai vaaraa pystyttäisiin vähentämään tai välttämään. Työnantajalla on velvollisuus antaa työntekijöille riittävät tiedot työn haitta- sekä vaaratekijöistä. Työnantajan tulee myös huolehtia siitä, että työntekijällä on riittävä ammatillinen osaaminen sekä työkokemuksen mukainen perehdytys, opetus sekä ohjaus työvälineiden, toimintatapojen sekä erilaisten tilanteiden varalta. (Työturvallisuuslaki 738/2002.)

Poliisin toimintaympäristö on muuttunut paljon viimeisen 20 vuoden aikana, mikä vaatii poliisilta työnantajana erityistä herkkyyttä tarkastelemaan ammattikuntansa työturvallisuutta, ja siihen liittyvää osaamista sekä perehtyneisyyttä. Turvallisuusalalla erityisesti joudutaan muutenkin kohtaamaan usein väkivaltaisesti käyttäytyviä tai uhkaavasti käyttäytyviä henkilöitä, sillä alan yhtenä tehtävänä on rajoittaa kansalaisten toimintaa sekä puuttua järjestyshäiriöihin (Rantaeskola & Hyyti 2015, 8). Kuitenkin poliisihenkilöstöön kohdistunut väkivalta on lisääntynyt selkeästi 2000-luvun aikana. Vuonna 1999 poliisiin kohdistuneita väkivallantekoja oli 830 kappaletta, kun taas vuonna 2018 väkivallantekoja oli 1 673 kappaletta. Voidaan siis todeta, että poliisiin kohdistuneet väkivallanteot ovat kaksinkertaistuneet vuosituhaten vaihteeseen verrattuna. (Sutela & Rikander 2020,

3.) Lisääntynyt väkivallan uhka toimintakentällä vaikuttaa myös poliisin työturvallisuuteen sekä sen suunnittelemiseen erityisesti kenttätyöskentelyssä.

Myös Tuomas Saarela on vuonna 2020 tekemässään opinnäytetyössä käsitellyt poliisin kohtaamaa väkivaltaa sekä virkatehtävien suorittamisen vaikeuttamista. Saarelan opinnäytetyössä on kerrottu, että voimankäyttö ja väkivallan kohtaaminen on ollut aina osa poliisityötä, mutta työtehtävän mukaan riski kohdata väkivaltaa on nykypäivänä suurempi kuin ennen. Tämä mukaillee edellisen kappaleen havaintoja poliisiin kohdistuneiden väkivallantekojen määrän kasvusta. Kenttätyössä poliisipartiot puuttuvat ihmisten epätoivottavaan tai rikolliseen toimintaan, tästä voi syntyä ristiriitoja, jotka voivat eskaloitua jopa väkivallan käyttämiseen poliisia kohtaan. (Saarela 2020, 9–10.)

Väkivaltaisen tai uhkaavasti käyttäytyvän henkilön kohtaaminen on poliisin lisäksi nykyisin yhä useamman ammattiryhmän todellisuutta. Toisin sanoen uhkaavaa, väkivaltaista ja häiritsevää käytöstä voidaan kohdata missä tahansa vuorovaikutteisessa työtilanteessa. (Rantaeskola & Hyyti 2015, 8.) Poliisi muun muassa luokitellaan riskiammatiksi, jossa kohdataan eniten häirintää, uhkailuja ja väkivaltaa. Samaan kategoriaan lukeutuu myös turvallisuusosalta esimerkiksi vartijat ja vanginvartijat sekä terveydenhuolto- ja sosiaalialalta erilaiset ammatit, kuten ensihoitajat ja sosiaalipäivystäjät. (Rantaeskola & Hyyti 2015, 10.)

Poliisin toimintaympäristö ei sijoitu pelkästään fyysisesti kaupunkeihin ynnä muihin ulkoisiin ympäristöihin, vaan myös verkkoon ja sosiaaliseen mediaan. Sosiaalinen media liittyy myös epäsuorasti valvonta- ja hälytyssektorilla toimivien työtehtäviin. Esimerkiksi ennalta estävän toiminnan työkuvaan kuuluu suoraan sosiaalisen median eri kanavien käyttäminen ja ymmärtäminen toisin kuin valvonta- ja hälytyssektorilla. Kuitenkin valvonta- ja hälytyssektorilla sosiaalisen median käyttämisestä voi olla hyötyä muun muassa erilaisten tapahtumien tilannekuvan muodostamiseen ja joissakin tapauksissa henkilöiden profilointiin.

Sosiaalisella medially on useita positiivisia vaikutuksia, mutta samalla se saattaa ruokkia vääränlaista vapaan ilmaisun oikeutta. Anonyymiyden suojassa saatetaan päästää mielen regressiivinen puoli valloilleen eli ilmaista asioita ja tunteita tavalla, jota normaalissa vuorovaikutuksessa kontrolloidaan ja suodatetaan. Hyvin normittomia ja kaikkia osapuolia vahingoittavia alakulttuureja voi syntyä helposti sosiaalisessa mediassa. (Rantaeskola & Hyyti 2015, 5.)

Tilastokeskuksen vuonna 2018 tekemän raportin mukaan noin 80 % väestöstä omistaa älypuhelin. Raportin mukaan 19–26-vuotiaista jopa 99 %:lla on oma älypuhelin. (Tilastokeskus 2018.) Voidaan siis todeta, että lähes kaikilla on hallussaan älypuhelin, jolla voidaan tallentaa kuvia sekä videoita ja jakaa niitä sosiaalisen median palveluihin. Edellä mainitut tilastot huomioon ottaen on hyvin todennäköistä, että joku tai jotkut kuvaavat älypuhelimilla poliisin suorittaessa työtehtävää.

Eri sosiaalisen median palveluita selatessa voi tulla vastaan poliisin toimintaa kohdistuvaa kritiikkiä sekä videoita, joissa kuvataan poliisin suorittamaa työtehtävää. Esimerkiksi tämän tutkimuksen tekijä on löytänyt helposti Youtube-videopalvelusta jo johdannossa mainitusta Elokapina-mielenosoituksesta useita videoita siitä, kuinka poliisi kantaa mielenosoittajia pois paikalta. Erityisesti nuoremman sukupolven suosiossa olevassa TikTokissa, joka on lyhyiden videoiden jakamiseen tarkoitettu mobiilisovellus, on helppo jakaa videoita heti ja materiaalin suodatusta ei juurikaan tapahdu palveluntarjoajan toimesta (MTV Uutiset, 2019).

TikTokissa yhtenä trendinä on erilaiset haasteet, joiden avulla katselukertoja ja tykkäyksiä kalastellaan. Yksi poliisin toimintaan liittyvä haaste, johon tämän tutkimuksen tekijä on kyseisessä sovelluksessa törmännyt, on mopolla tai kevytmoottoripyörällä poliisia karkuun ajaminen ja sen videoiminen. Haasteen tekijä provosoi poliisia lähtemään takaa-ajoon, ja haasteen tekijä kuvaa tilannetta esimerkiksi kypäräkameralla. Poliisilla on toimintaa myös TikTokissa, muun muassa konstaapeli Daniel julkaisee videoita, joissa avaa rikosnimikkeitä hyvin ymmärrettävällä tavalla. Sosiaalisesta mediasta saattaa olla myös haittaa poliisille, esimerkiksi kun joku kuvaa poliisin toimintaa ja julkaisee sen Youtubessa, TikTokissa ynnä muissa sosiaalisen median palveluissa voi työtään tekevän konstaapelin yksityisyys olla uhattuna. Sosiaalinen media myös antaa mahdollisuuden valheellisen tai epäluotettavan informaation leviämislle.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että poliisin toimintakenttä on muuttunut runsaasti 2000-luvun aikana ja muuttuneella toimintakentällä on ollut vaikutusta työturvallisuuden kehittämiseen. Tulee myös muistaa, että toimintakenttä muuttuu koko ajan. Näin olen, myös kehitystyö työturvallisuuden osalta on jatkuvaa. Kaiken kaikkiaan poliisin toimintakenttä on vaativa ja sen vaativuutta lisää sosiaalinen media, joka mahdollistaa tiedon nopean ja helpon n.

2.3 Päätöksenteko stressitilanteissa

Poliisin toimintaympäristön moninaiset tilanteet ja niistä aiheutuvat skenaariot sekä omasta työturvallisuudesta huolehtiminen huomioon ottaen, on päätöksenteolla suuri merkitys. Poliisi kokee työssään usein yllättäviä ja stressaavia tilanteita, joiden onnistunut ja asianmukainen hoitaminen vaatii hyvää ja oikea-aikaista päätöksentekoa.

Päätöksenteko tarkoittaa toimintavaihtoehtojen luomista sekä valitsemista eri vaihtoehtojen välillä. Päätöksentekoon kuuluu ongelmaratkaisu, joka pystytään jakamaan ongelman löytymiseen, ongelman ratkaisuun sekä ratkaisun hyödyntämiseen. Tyypillisesti päätöksenteon pohjalle kerätään informaatiota, rakennetaan eri ratkaisuvaihtoehtoja, pohditaan ratkaisun hyötyjä ja riskejä sekä mietitään valmiiksi varasuunnitelma, mikäli alkuperäinen päätös ei tuota haluttua tulosta. Päätöksenteossa tulee huomioida, missä olotilassa sekä tilanteessa päätöksiä tehdään ja millaiset henkiset

edellytykset on toimia niiden päätösten pohjalta. Tilanteet saatetaan tulkita joskus hyvinkin virheellisesti, mikäli päätöksentekijä on esimerkiksi kiihtynyt tai väsynyt. (Gustafsberg & Åhman 2017, 13–14.)

Päätöksenteko voi olla joskus hyvinkin yksinkertaista. Mikäli vaihtoehtoja on yksi, silloin kyse on kyllä tai ei -valinnasta. Kun vaihtoehtoja on useampia, tulee kyseeseen päätös vaihtoehtojen välillä. Tulee muistaa, että päättämättä jättäminen on myös päätös. Tilanteesta riippumatta hyvä päätöksenteko lähtee liikkeelle peruskysymyksistä, jotka selventävät päätöksentekotilannetta, tilanteen rakennetta sekä luovat mahdollisuuden päätöksentekotilanteen hyvälle hoitamiselle. Päätöksen peruskysymykset, jotka johtavat tasapainoiseen päätöksen tekoon ovat: miksi ja mitä, kuka ja miten. Näistä voidaan esimerkiksi johtaa kysymykset näin:

- Miksi päätös tulisi tehdä ja mitä se pitää sisällään?
- Kuka on päätöksen tekijä ja millaiset inhimilliset ominaisuudet vaikuttavat päätöksentekoon?
- Miten hyvä päätös saadaan aikaan?

Edellä mainittujen kysymysten pohjalta on teoriassa mahdollista saada aikaan hyvä päätös. (Heikinheimo 2021, 20–24.)

Päätöksistä osa voidaan tehdä nopeasti ilman varsinaista vaihtoehtojen arviointia. Edellä mainittuja päätöksiä kutsutaan intuitiivisiksi päätöksiksi, ja ne toteutetaan vaistomaisesti tilanteeseen reagoiden. Tällaisia päätöksiä tehdään päivän aikana useita, yleensä päätöksen tekijä tekee päätöksen osittain sitä tiedostamatta. Osa päätöksistä on puolestaan ohjeistettavissa, jolloin päätöksenteot ovat automatisoitavissa selvien päätössääntöjen avulla. (Lehto & Murtonen 2004, 14.)

Päätöksentekoon voi vaikuttaa myös stressaava tilanne, joka saattaa luoda painetta esimerkiksi itse päätöksen tekemiselle sekä päätöstä koskevan valinnan oikeellisuudelle. Paineen kasvaessa liian suureksi saattaa datavääritymä eli havaintovääritymä kasvaa, aiheuttaen mahdollisesti tilannetajuvirheitä ja sitä kautta hallitsemattomia päätöksiä. Samaan aikaan aivot täydentävät puuttuvaa dataa. Se millä tavoin ja milloin stressaamme, vaikuttaa elämäämme jatkuvasti myös vähemmän dramaattisessa arjessa. Jokainen tekee joskus stressistä johtuvia tilannetajuvirheitä, joka on sinällään hyvin inhimillistä ja ymmärrettävää. (Gustafsberg & Åhman 2017, 57–58.)

Stressi voi syntyä esimerkiksi tilanteessa, jonka henkilö kokee uhkaavaksi tai ongelmaksi. Se miten koemme stressin, on hyvin subjektiivista ja tilanne sidonnaista. Stressillä ei ole vain negatiivisia vaikutuksia, sillä stressillä voi olla positiivisia vaikutuksia muun muassa tilannetajuun sekä nopeasta

uhkatilanteesta selviämiseen. Esimerkiksi eteenpäin auttavassa ja vireystasoa nostavassa eustressissä sekä akuutissa stressissä aistit terävöityvät, havainnointi sekä ajatteluprosessit tarkentuvat. (Gustafsberg & Åhman 2017, 58–59.)

Silloin, kun mieli tulkitsee jonkinlaisen tilanteen uhkaavaksi, keho vastaa tähän monimutkaisella fysiologisten muutosten sarjalla. Psykologisessa uhkaan liittyvässä stressivasteessa parasympaattinen hermosto, jonka tehtävä on rauhoittaa ja tasapainottaa kehon järjestelmää, sulkeutuu ja puolestaan tahdosta riippumattoman hermosto eli sympaattinen hermojärjestelmä aktivoituu. Edellä mainittuja hermostojärjestelmiä voisi kuvailla niin, että sympaattinen hermojärjestelmä on kuin kaasu ja parasympaattinen hermojärjestelmä kuin jarru. (Gustafsberg & Åhman 2017, 60.)

Poliisityö on riskityötä, jossa poliisit kohtaavat ennalta arvaamattomia, ennustamattomia sekä kontrolloimattomia tilanteita. Lisäksi poliisit kohtaavat usein tilanteita epäsuotuisissa olosuhteissa ja ympäristöissä, kuten pimeys, tuntematon ympäristö sekä epävakaa sivulliset. Haasteellisessa tai henkilöä kuormittavassa tilanteessa aistit terävöityvät fysiologisen valppausreaktion seurauksena. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilö ei välttämättä edes huomaa havainnointinsa sekä ajatteluprosessinsa tulevan entistä tarkemmaksi. Kyseiselle reaktiolle löytyy biologinen sekä fysiologinen selitys. Uhka- tai vaaratilanteesta selviytymisen edellytyksenä on aistien, päätöksenteon sekä toiminnan tasojen kohoaminen. Selviytymistä heikentävää kuitenkin on, mikäli tilanteen aiheuttama stressi jatkuu taikka osoittautuu henkilölle liian kuormittavaksi. Siitä seuraa usein havaintokyvyn heikkeneminen, ajattelun ja harkintakyvyn kapeutuminen sekä huomion suuntautuminen oletettua uhkaa taikka vaaraa kohti. (Rantaeskola & Hyyti 2015, 167.)

Silloin, kun joku kokee ärsykkeen uhkaavaksi – henki tai terveys on vaarassa taikka tilanne tulkitaan vaaralliseksi jopa ilman perusteitakin – kokee yksilö voimakkaan sympaattisen hermoston aktivaation ja näin aiheuttaa stressireaktion, joka ilmenee edellä mainittuina aistien, päätöksenteon ja toiminnan tasojen kohoamisena. (Gustafsberg & Åhman 2017, 62–63.) Kokemusten kautta tuleva itseluottamuksen kasvaminen on yksi keskeinen tekijä stressin sietämisessä sekä hallinnassa (Gustafsberg & Åhman 2017, 69).

Erlaisia stressin muotoja ovat muun muassa akuutti eli lyhytkestoinen stressi, joka voi tulla esimerkiksi poliisilla työtehtävällä, jossa kohdataan aggressiivisesti käyttäytyvä henkilö. Nimensä mukaan stressi on lyhytkestoista. Poliisilla vastaan työtehtävillä tulevaa hetkellistä stressiä voidaan kutsua lyhytkestoiseksi stressiksi, mikäli stressi jatkuu kuukausia, tulee kyseeseen kumulatiivinen stressi. Täsmällisiä aikarajoja lyhytkestoisen eli akuutin ja pitkäkestoisen eli kumulatiivisen stressin välille on vaikea asettaa. Tyypillisesti akuutilla stressillä tarkoitetaan tunteista päiviin ja kumulatiivisella stressillä kuukausista vuosiin kestävää ajanjaksoa. Stressaavassa tilanteessa kortisoli- sekä ad-

renaliinitasot nousevat. Jos kortisolitasot nousevat liikaa, voi se olla haitallista työtehtävän suorittamiselle. Mikäli stressaava tilanne jatkuu pidemmän aikaa taikka stressiä on jatkunut pitkään purkautumatta voi kyseeseen tulla pitkäkestoinen ja kumuloituva stressi. Kumulatiivinen stressi syntyy jatkuvan, toistuvan taikka purkamattoman stressin seurauksena. Tämä voi olla haitallista fyysiselle sekä psyykkiselle terveydelle. (Rantaeskola & Hyyti 2015, 169–170.)

Poliisilla tulee eteen usein kriittisiä tilanteita, jotka voivat aiheuttaa traumatisoitumista. Tämä saattaa aiheuttaa pelkoa tulevien tapahtumien suhteen. Tällaisessa tilanteessa olleen henkilön turvallisuuden tunne voi heikentyä ja henkilö voi olettaa joutuvansa samankaltaisille tilanteille myös jatkossa. Jokainen henkilö kuitenkin kokee stressin eri tavalla sekä toiset traumatisoituvat herkemmin kuin toiset. Poliisin ammatissa haastavien ja kriittisten tilanteiden uhka on jokapäiväistä ja niihin valmistaudutaan monin eri tavoin. (Rantaeskola & Hyyti 2015, 172–173.)

Monelle tutussa taistele tai pakene -reaktiosta tulee huomioida, että se on puhtaasti fysiologinen prosessi. Psykologiset sekä kognitiiviset prosessit, esimerkiksi uhan havaitseminen, stressin ennakointi, ahdistuneisuus sekä odotukset, saattavat ylläpitää tai estää taistele tai pakene -aktivaatiota. Kyseessä on mielentulkinta, joka ohjaa kehon sekä aivojen fysiologisia muutoksia. Kortisolia erittyy sopiva annos riippuen siitä, miten yksilö havaitsee, kokee tai tulkitsee uhan. Taistele tai pakene -reaktio saattaa aiheuttaa vääristymää havainnoissa sekä motoristen ääreistoimintojen ja kognitiivisten toimintojen heikkenemistä, millä saattaa olla haitallista vaikutusta tilannetietoisuudelle sekä päätöksentekokyvyille haastavissa sekä vaativissa tilanteissa. (Gustafsberg & Åhman 2017, 65.)

Taistele tai pakene -reaktio on automaattinen sekä vaistonvarainen, mutta siihen pystytään sisällyttämään toimintamalleja, jotka auttavat ehkäisemään stressireaktion liiallista aktivaatiota. Esimerkiksi hengityksen kontrollointi ennen tilannetta, tilanteen aikana sekä tilanteen jälkeen vähentää sympaattisen hermoston liiallista aktivaatiota, jolla on suora vaikutus kognitiivisten, sensoristen sekä motoristen toimintojen ketjuun. Edellä mainittua hengityksen kontrollointia pystyy opettelemaan ja harjoittelemaan, samalla tavalla kuin muitakin mielen ja kehon tekniikoita sekä taitoja, joilla pystytään parantamaan tilannetietoisuutta, päätöksentekokykyä sekä toimintaa vaativissa tilanteissa. (Gustafsberg & Åhman 2017, 69–70.)

Päätöksenteolle stressin lisäksi haitallista on energiatasojen lasku sillä energiatasot vaikuttavat tilannetajun kautta päätöksentekoon. Esimerkiksi, kun energiatasot ovat alhaalla ei kannata tehdä tärkeitä päätöksiä, ellei ole pakko. Tärkeää on ymmärtää, milloin mieli tai keho ei ole optimaalissa tilassa päätöksenteolle ja milloin oma mieli yrittää huijata, että pitäisi tehdä, vaikka ei ole pakko. Poliisin työssä tehtävillä voidaan joutua tekemään päätöksiä, joskus jopa hyvinkin nopeasti

huolimatta siitä, onko mieli tai keho optimaalisessa tilassa päätöksenteolle. Tähän on valmistauduttava niin, että pyritään pitämään energiatasot optimaalisessa tilassa muun muassa säännöllisellä syömisellä. (Gustafsberg & Åhman 2017, 105.)

3 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN OSUUS

Tässä pääluvussa esitellään tutkimuksen empiirinen osuus. Ensimmäisessä alaluvussa kerrotaan tarkemmin aineiston keruusta. Toisessa alaluvussa käsitellään väittämien sekä avointen kysymysten käsittelyn ja analysoinnin vaiheet. Lopuksi arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta.

3.1 Aineiston keruu

Empiirinen osuus aloitettiin luomalla Webropol-työkalulla kysely, joka perustuu luvussa 1.2 esiteltyihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymyksissä teemana on sosiaalinen media, mutta tutkimuksen tekijä pohti myös kuvaamistilanteen olevan osa sosiaaliseen mediaan päätymistä, sillä sinne leviävät videot tai kuvat on kuitenkin ensin kuvattava. Kuvaamistilanteessa, joita poliisi työssään kohtaa, voidaan jo päätellä, että kyseinen tallenne ei välttämättä päädy vain yksityiseen käyttöön, vaan mahdollisesti pikaiseen jakoon esimerkiksi TikTok-sovelluksen kautta. Oletus siitä, että tallenteet saatetaan jakaa sosiaaliseen mediaan voi vaikuttaa poliisin käyttäytymiseen. Kuvaamistilanne voidaan siis myös kokea stressaavana, ja siten sillä voi olla vaikutusta myös tässä opinnäytetyössä tutkittuihin voimankäyttöön liittyviin päätöstilanteisiin poliisin työssä. Näin ollen kysely (liite 1) päätettiin jakaa kahteen teemaan: kuvaaminen ja sosiaalinen media.

Kyselyn väittämät alkoivat muodostumaan, kun lähdettiin pohtimaan, mikä on sosiaalinen media ja miten se tai kuvaaminen tilanteena voi vaikuttaa poliisin toimintaan virkatehtävillä. Kuvaamisen teemassa haluttiin selvittää erityisesti sen häiritsevyyttä sekä vaikutuksia yleisellä tasolla, kun virkatehtäviä hoidetaan. Lisäksi haluttiin selvittää, onko vastaajia kuvattu ja ovatko he ottaneet kuvaamisen vuoksi mahdollisesti turhia riskejä virkatehtävillä. Tähän teemaan lisättiin myös avoin kysymys, jonka avulla haluttiin selvittää, millä tavoin sivullisten tai asianosaisten kuvaaminen vaikuttaa kyselyyn vastaajan toimintaan. Tarjoamalla avoimen vastauksen mahdollisuuden voidaan saada vastauksena myös sellaisia asioita, joita ei tutkimuksen alkuperäisten olettamuksien pohjalta ole osattu ottaa huomioon. Avoimen vastauksen avulla katsottiin saavan lisää laadullista tutkimustietoa.

Seuraavaksi pohdittiin, miten ja millä tavoin sosiaalinen media voi vaikuttaa poliisin toimintaan. Sosiaalisen median teeman osalta haluttiin selvittää, seuraavatko vastaajat sosiaalisessa mediassa poliisin toimintaan kohdistuvia keskusteluita tai uutisia. Lisäksi haluttiin selvittää, onko sosiaalisessa mediassa käydyillä keskusteluilla tai uutisoinnilla vaikutusta virkatehtävillä sekä voimankäyttötilanteissa suoritettavaan toimintaan. Myös tämän teeman alle haluttiin luoda avoimet kysymykset samoin perustein kuin edellisessä teemassa. Avointen kysymysten avulla haluttiin selvittää, miten keskustelut tai uutiset vaikuttavat vastaajien toimintaan virkatehtävillä, jos ne vaikuttavat.

Tämän teemoittelun ja jäsentelyn jälkeen kyselyyn lisättiin yhteensä seitsemän väittämää koskien varsinaista tutkimusaihetta. Kyselyn taustamuuttujina haluttiin kysyä vastaajan sukupuolta, ikää sekä virkaikää, muutoin kyselyyn haluttiin olevan anonyymi. Anonymiteetin avulla haluttiin varmistaa, että kyselyn vastaaja jakaa ajatuksensa tuntematta mahdollista häpeää kokemuksistaan tai ajatuksistaan. Edellä mainitut väittämät sekä taustamuuttujat asetettiin pakollisiksi vastattaviksi. Seitsemästä väittämästä neljä lukeutui kuvaamisen teeman alle ja kolme sosiaalisen median teeman alle.

Kuten edellä mainittua kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä yhteensä kolme kappaletta. Avoimet kysymykset aukesivat vastattaviksi, mikäli oli vastannut kuvaamista koskevan osion alla toiseen väittämään vaihtoehdon 4 tai 5. Sosiaalinen media -osion alla toiseen sekä kolmanteen väittämään vastaamalla vaihtoehdot 4 tai 5 avasi avoimet kysymykset vastattavaksi. Vastaukset haluttiin annettavan asteikolla 1–5, jossa arvo 1 tarkoittaa "täysin eri mieltä" ja vastaavasti arvo 5 "täysin samaa mieltä". Vastausvaihtoehtona oli myös "en tiedä / en ole kokenut".

Kysely lähetettiin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen valvonta- ja hälytyssektorin konstaapeleille. Kysely oli avoinna aikavälillä 7.2.–7.3.2022 eli 29 päivää. Aineiston keruun jälkeen empiirinen työ jatkui aineiston käsittelyllä sekä analysoinnilla.

3.2 Aineiston käsittely ja analysointi

Aineiston käsittelyä tehtiin Webropol-työkalusta saatavilla raporteilla kyselyn vastausten osalta. Kyselytulosten vertailu aloitettiin Webropol-työkalusta saatavaan Excel-raporttiin tutustumalla. Raportista selvisi, kuinka monta vastanneista oli naisia tai miehiä, vastanneiden keskimääräinen ikä sekä keskimääräinen virkaikä. Raportista oli saatavilla hyvin yksityiskohtaisesti väittämien vastausprosentit.

Kyselyn avoimien vastauksien vertailu aloitettiin ottamalla Webropol-työkalusta Word-pohjainen tulos avoimien kysymysten vastauksista. Analysointia jatkettiin perehtymällä kysymyksiin tulleisiin vastauksiin, joita oli kolmen pakollisen kysymyksen osalta yhteensä 12 kappaletta. Pakolliset avoimet kysymykset avautuivat vastattaviksi, mikäli oli vastannut väittämiin luvussa 3.1 mainitulla tavalla. Kuvaaminen osion alla oli yksi avoin kysymys, johon vastasi kahdeksan henkilöä. Sosiaalisen median alla oli kaksi avointa kysymystä, joihin kumpaankin vastasi kaksi henkilöä.

Seuraavaksi pyrittiin löytämään kysymysten vastauksista yhtäläisyyksiä. Vastauksista etsittiin esimerkiksi toistuvia teemoja, kuten erilaiset tuntemukset tai toimintatavat, joita kyselyn osioihin saattaa liittyä. Lopuksi vastauksia vertailtiin keskenään ja pohdittiin vastausten yhtäläisyyksiä ja tehtiin niistä yhteenveto johtopäätösten tueksi.

3.3 Tutkimuksen luotettavuus

Kyselyssä vastausprosentti jäi hyvin alhaiseksi, sillä vain 45 henkilöä eli 15,6 % kyselyn sähköpostilla saaneista vastasi kyselyyn. Tutkimuksella saa suuntaa antavan näkemyksen siitä, miten Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen valvonta- ja hälytyssektorilla sosiaalinen media vaikuttaa voimankäyttöpäätöksiin. Vastausprosentin perusteella tutkimuksen ei voida kuitenkaan katsoa olevan riittävän edustava luotettavan yleistämisen tekemiseksi. Vaikka tulosta ei voida yleistää, on se kuitenkin riittävän validia tietoa siitä, mitä lähdettiin tutkimaan. Kyselyn väittämät suunniteltiin keräävän kaiken tiedon, mitä tutkimuskysymyksiin tarvittiin. Kysely luotiin anonyymiksi, jotta saataisiin mahdollisimman rehellisiä vastauksia. Mikäli kyselyyn olisi vastattu omalla nimellä, on mahdollista, että vastausprosentti olisi jäänyt alhaisemmaksi. Myös kyselyyn vastaajat olisivat saattaneet vastata väittämiin ja kysymyksiin epätodennukaisesti, jos esimerkiksi tuntisi jollain tavalla häpeää, että sosiaalisen median keskustelut tai uutisoinnit vaikuttavat omaan toimintaan.

Kun pohditaan tutkimuksen luotettavuutta valideetin ja reliabiliteetin näkökulmasta, tulee pohtia tutkimuskysymyksen kautta, mitattiinko kyselyllä juuri sitä, mitä piti ja kuinka tarkasti sitä mitattiin. Tämän opinnäytetyön varsinainen tutkimuskysymys, onko sosiaalisella medialla vaikutusta VHT-sektorilla toimivien poliisien päätöksentekoon voimankäyttötilanteissa, antaa selkeän suunnan siitä, mitä tulee selvittää. Kuten edellisessä kappaleessakin todettua, tämän pohjalta luodut väittämät keräävät validin tiedon siitä, mitä tutkimuskysymyksessä haetaan. Lisäksi avoimet kysymykset täydentävät väittämistä saatua numeerista dataa. Kyselyssä lähestytään tutkimuskysymystä kahdesta näkökulmasta kuvaamisen sekä sosiaalisen median kautta. Reliabiliteetin näkökulmasta tutkimuskysymykseen haetaan melko tarkasti muotoiltujen väittämien avulla vastauksia, joilla saadaan aikaan johtopäätös edellä mainittuun tutkimuskysymykseen. Yhteenvedona voidaan todeta, että vaikka vastausprosentin puolesta edustavuus jäi heikoksi, kuitenkin kaikki tieto, jota kyselyllä kerättiin, on riittävän luotettavaa tutkimuskysymykseen vastaamiseksi tämän tutkimuksen osalta. Lisäksi saadut tulokset antavat tutkimuksen kannalta riittävän näkemyksen siitä, miten vastaajat kokevat sosiaalisen median vaikutukset omaan toimintaansa.

4 TUTKIMUSTULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä pääluvussa esitellään tutkimustulokset ja johtopäätökset sekä mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia. Ensin avataan tutkimuksesta saatuja tuloksia, jonka jälkeen tehdään tulosten pohjalta tutkimuksen johtopäätökset. Lopuksi pohditaan, mitä eri jatkotutkimuksia aiheeseen liittyen voisi tehdä.

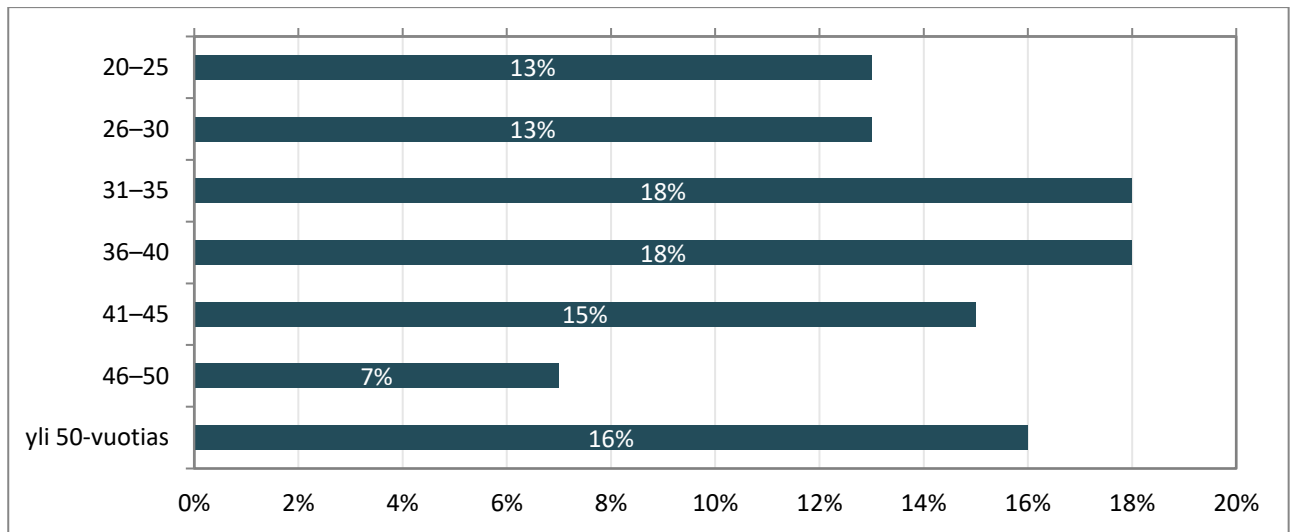
4.1 Tutkimustulokset

Tässä alaluvussa käsitellään kyselytutkimuksesta saadut vastaukset. Tämä alaluku on jaettu kahteen osaan, joissa käsitellään väittämien tulokset teemoittain. Kysely lähetettiin kaikille Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen VHT-sektorilla työskenteleville työntekijöille, joita on yhteensä 296, VHT-sektorin yhteisen sähköpostijakelulistan avulla. Tutkimuksen tekijän tiedossa oli, että kyseinen jakelulista sisältää myös esimerkiksi Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen komisarioiden sähköpostiosoitteita yhteensä kahdeksan kappaletta. Esimerkiksi juuri komisarioiden katsottiin olevan kyselyyn vastaamisen kannalta epärelevantteja henkilöitä, koska heidän työnkuvansa harvoin vie heitä varsinaisiin fyysisiin voimankäyttötilanteisiin kentällä. Tutkimuksen kannalta ei katsottu tarpeelliseksi lähteä poistamaan listalta kyselyn kannalta epärelevantteja henkilöitä, koska kyselyn saateviestissä kerrotussa ohjeistuksessa oli kerrottu, keitä kysely koskee.

Kyselyyn vastasi yhteensä 45 henkilöä, minkä perusteella vastausprosentiksi muodostui 15,2 %. Vastausprosentti jäi melko alhaiseksi, jolloin kyselyn vastausten edustavuus on kyseenalaista, kuten luvussa 3.3 tutkimuksen luotettavuutta käsiteltäessä todettiin. On kuitenkin huomioitava, että kyselyn kohderyhmä sisälsi osittain kyselyn kannalta epärelevantteja henkilöitä, kuten edellisessä kappaleessa todettiin. Tämä siis heikentää osaltaan vastausprosenttia. Kun vähentää listalta komisarioiden määrän tulee vastausprosentiksi 15,6 %, joka on edelleen melko alhainen.

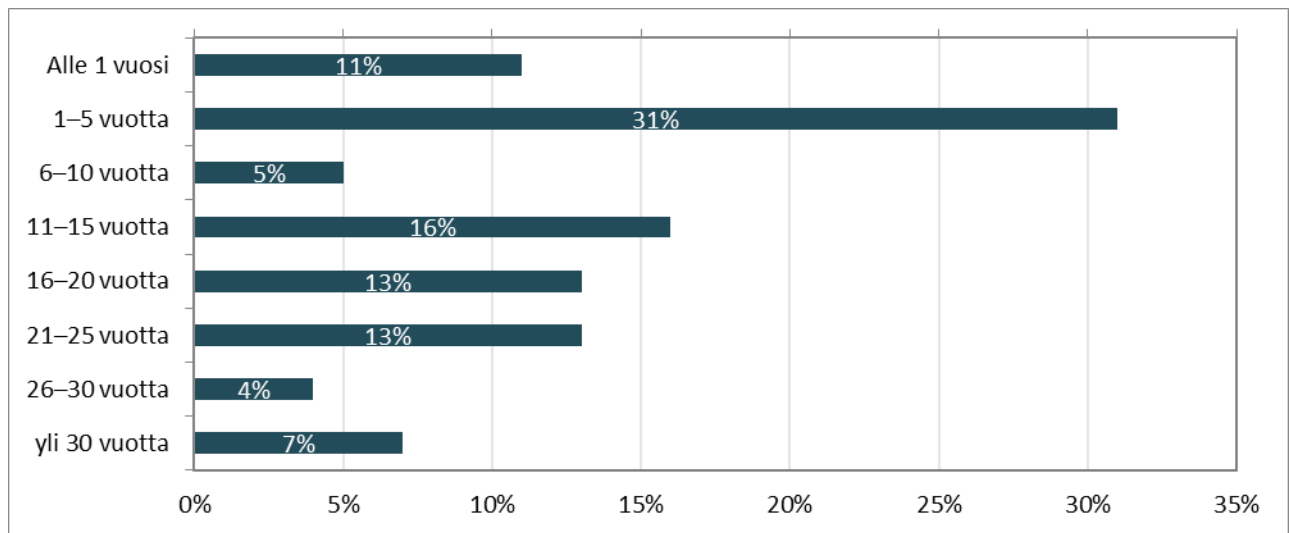
Seuraavaksi avataan kyselytutkimuksella saadut vastaukset väittämä kerrallaan. Väittämien vastausjakauma näytetään taulukoissa, jotta vastausjakauman hahmottaminen on selkeämpää. Taulukoiden vastausasteikot rakentuvat siten, että 1. täysin eri mieltä 2. jokseenkin eri mieltä 3. ei samaa eikä eri mieltä 4. jokseenkin samaa mieltä 5. täysin samaa mieltä.

Vastanneista miehiä oli 34 ja naisia 11. Kyselyyn vastanneita oli melko tasaisesti kaikista kyselyyn laitetuista ikäryhmistä, mutta enemmistö vastaajista oli 31–40-vuotiaita, kuten kuvasta 1 nähdään.

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma

Kyselyssä kysyttiin myös vastaajan virkaikää. Vastaajia oli kaikista virkaikäryhmistä, mutta selkeä enemmistö oli 1–5 vuotta virkaa toimittaneissa, joita oli 31,1 % eli yhteensä 14 henkilöä. Virkaiän jakauma on esitetty kuvassa 2.

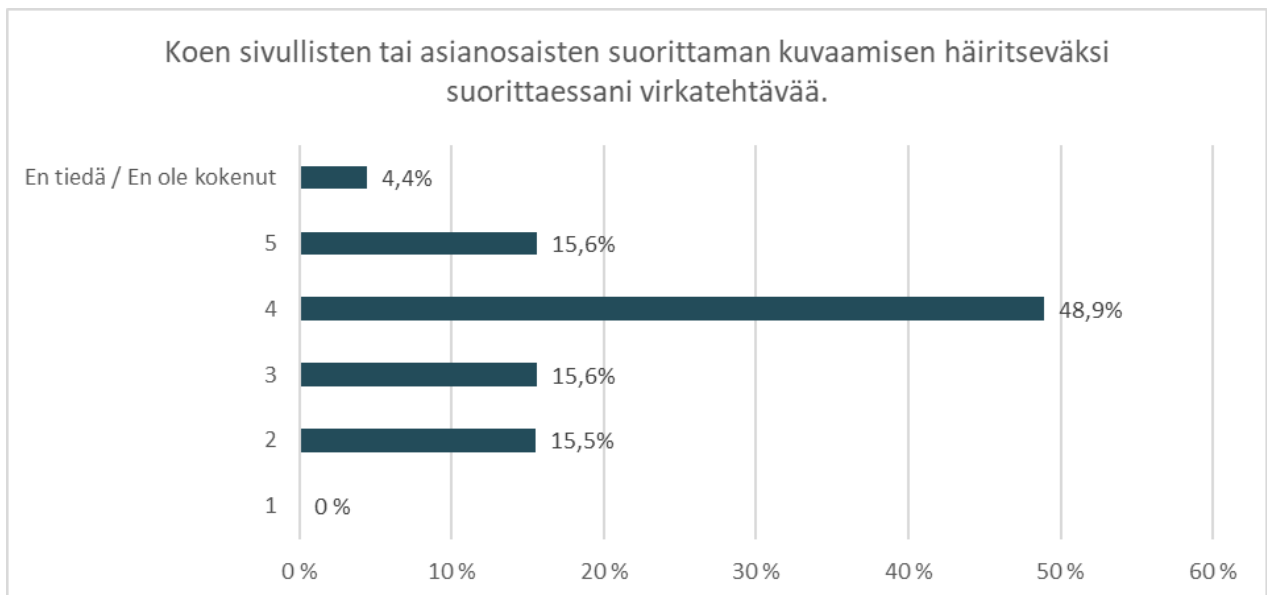
Kuva 2. Kyselyyn vastanneiden virkaikäjakauma

4.1.1 Kuvaaminen

Kuvassa 3. on esitetty kuvaamisen teeman väittämien keskiarvojakautuma. Tarkemmat analyysit teemasta on esitetty seuraavaksi väittämittäin. Vastausasteikko rakentuu niin, että 1. täysin eri mieltä 2. jokseenkin eri mieltä 3. ei samaa eikä eri mieltä 4. jokseenkin samaa mieltä 5. täysin samaa mieltä.

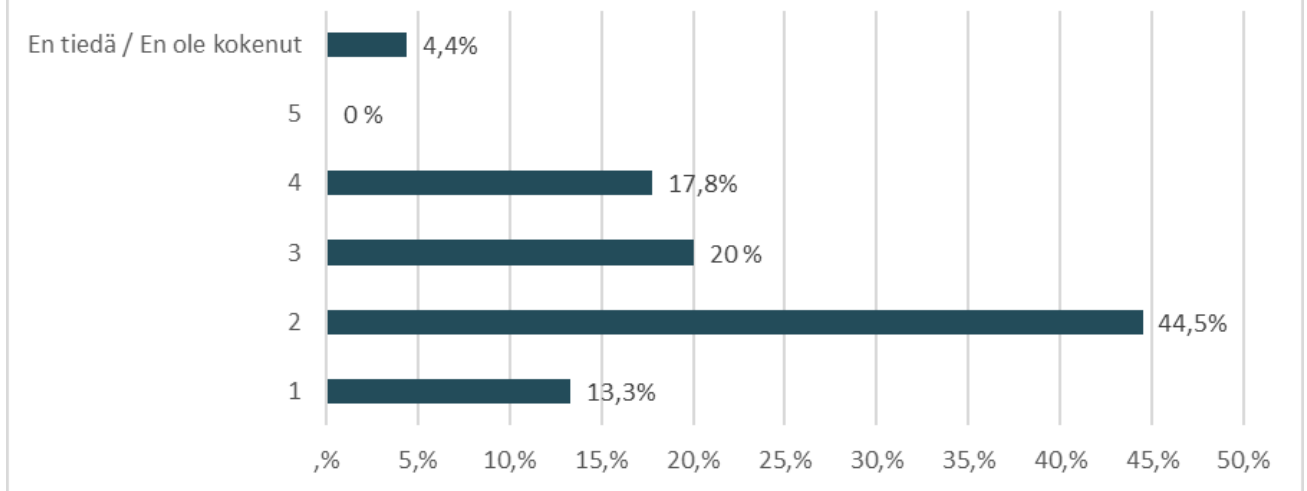
Kuva 3. Kuvaaminen-teeman keskiarvot väittämittäin

Kuva 4. Ensimmäisen väittämän vastausjakauma

Ensimmäinen väittämä koski sivullisten tai asianosaisten suorittaman kuvaamisen kokemista häiritseväksi virkatehtävää suorittaessa. Kuvassa 4. on esitetty ensimmäisen väittämän vastausjakaumat arviointiasteikolle. Kyselyyn vastanneista 45 henkilöstä kukaan ei ollut täysin eri mieltä. Enemmistö eli 64,5 % oli joko jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä, että kokevat kuvaamisen häiritseväksi suorittaessa virkatehtävää. Jokseenkin eri mieltä vastaajista oli 15,5 %, ei samaa eikä eri mieltä oli 15,6 %. Vastaajista 4,4 % ei ollut kokenut tai eivät osaa sanoa, ovatko kokeneet kuvaamisen häiritseväksi. Vastausten keskiarvoksi asteikolla 1–5 tulee 3,68. Otettaessa huomioon, että 1 on täysin eri mieltä ja 5 on täysin samaa mieltä, voidaan todeta, että suurin osa kyselyyn vastanneista kokee sivullisten tai asianosaisten suorittaman kuvaamisen häiritseväksi jollain tasolla.

Sivullisten tai asianosaisten suorittama kuvaaminen vaikuttaa toimintaani suorittaessani virkatehtävää.

Kuva 5. Toisen väittämän vastausjakauma

Toinen väittämä koski sivullisten tai asianosaisten suorittaman kuvaamisen vaikutusta toimintaan virkatehtävää suorittaessa. Kuvassa 5. on esitetty toisen väittämän vastausjakaumat arviointias- teikolle. Vastanneista kukaan ei ollut täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Vastanneista yh- teensä 57,8 % on joko täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä, että kuvaaminen vaikuttaisi toimin- taan virkatehtäviä suorittaessa. Suurin osa vastanneista vastasi olevansa jokseenkin eri mieltä. Vii- desosa vastanneista vastasi kohdan ei samaa eikä eri mieltä. Kuitenkin vastanneista hieman alle viidesosa (17,8 %) kokee kuvaamisen vaikuttavan jonkin verran toimintaan virka tehtäviä suoritta- essa. Vastaajista vain 4,4 % ei tiedä tai ei ole kokenut kuvaamisen vaikuttavan heidän toimin- taansa virkatehtävillä. Vastausten keskiarvoksi asteikolla 1–5 tulee 2,44. Otettaessa huomioon, että 1 on täysin eri mieltä ja 5 on täysin samaa mieltä, voidaan todeta, että yli puolet vastanneista ei koe, että kuvaaminen vaikuttaa heidän toimintaansa virkatehtävillä.

Vastaajista 8 henkilöä on kokenut kuvaamisen vaikuttavan virkatehtävän suorittamiseen, jolloin heille on avautunut kyselyssä avoin kysymys, johon he ovat saaneet vastata omin sanoin, millä ta- valla kuvaaminen vaikuttaa tai on vaikuttanut virkatehtävien suorittamiseen. Koska kysely on ano- nyymi, käydään vastaukset läpi yksi kerrallaan käyttäen anonyymeistä vastaajista lyhenteitä A1, A2, A3 ja niin edelleen.

A1 on ollut sitä mieltä, että osa keskittymisestä tilanteessa menee sen tiedostamiseen, että joku kuvaa. A2 puolestaan kokee, että se vaikuttaa käytettyyn kieleen, ohjeisiin ja puheeseen. Keinot ja

konstit on harkittava niin, että ne leviävät mediaan. A2 kokee myös, että on helpompi jättää tai välttää esimerkiksi tehtävän suorittaminen, kuin ottaa riski kuvatuksi tulemisesta, epäonnistumisesta ja prosessiin joutumisesta.

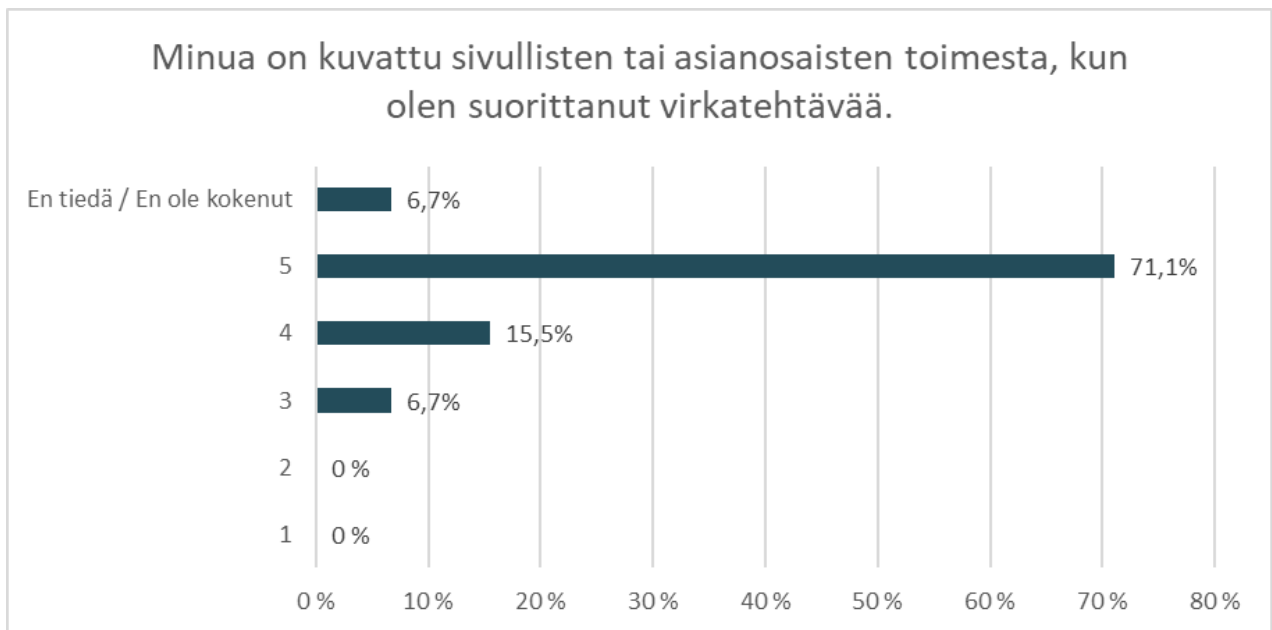
A3 kertoo, että on ollut monella keikalla, missä kohdehenkilö tai useampi kohdehenkilö on kuvannut virkatehtävän suorittamista. Hänen muistaakseen missään niissä ei ole voimakeinoja joutunut käyttämään. A3:n kokemuksen mukaan silloin, kun kohdehenkilö kuvaa, tämä keskittyy kuvaamiseen eikä toimi muutoin aggressiivisesti poliisia kohtaan. Kuvaamisella henkilöt yrittävät saada poliisia kiinni virheestä, joten olisi hölmöä, jos he itse toimisivat videolla väkivaltaisesti.

Silloin, kun kohdehenkilö kuvaa, A3 itse ainakin pyrkii olemaan mahdollisimman asiallinen ja virkamiesmäinen. Yleensä nämä kuvaajat kyselevät, millä toimivaltuuksilla toimitaan, joten on hyvä olla lakipykälät jotenkin hallussa. ”Kyllähän se kuvaaminen ärsyttää, mutta eipä sille mitään mahda, jos ei ole syytä lopettaa kuvaamista poliisin toimesta”, A3 toteaa vastauksensa lopuksi.

A4 kertoo kuvaamisen vaikuttaneen siihen, että valitsee sanansa sekä toimenpiteidensä perustelun huomattavasti tarkemmin. Myös A5 kokee olevansa kuvaustilanteissa todella varpaillaan. Lyhyen virkauransa vuoksi A5 kokee, että hänellä ei ole samanlaista ajan tuomaa varmuutta tekemiseen VHT-sektorilla kuin vanhemmilla kollegoillaan. Kuvaustilanteissa A5 tulee epävarmemmaksi ja alkaa varomaan sanomisiansa häiritsevän paljon. Kokee, että rentous katoaa työntekemisestä ja asiakkaiden kanssa kanssakäymisessä.

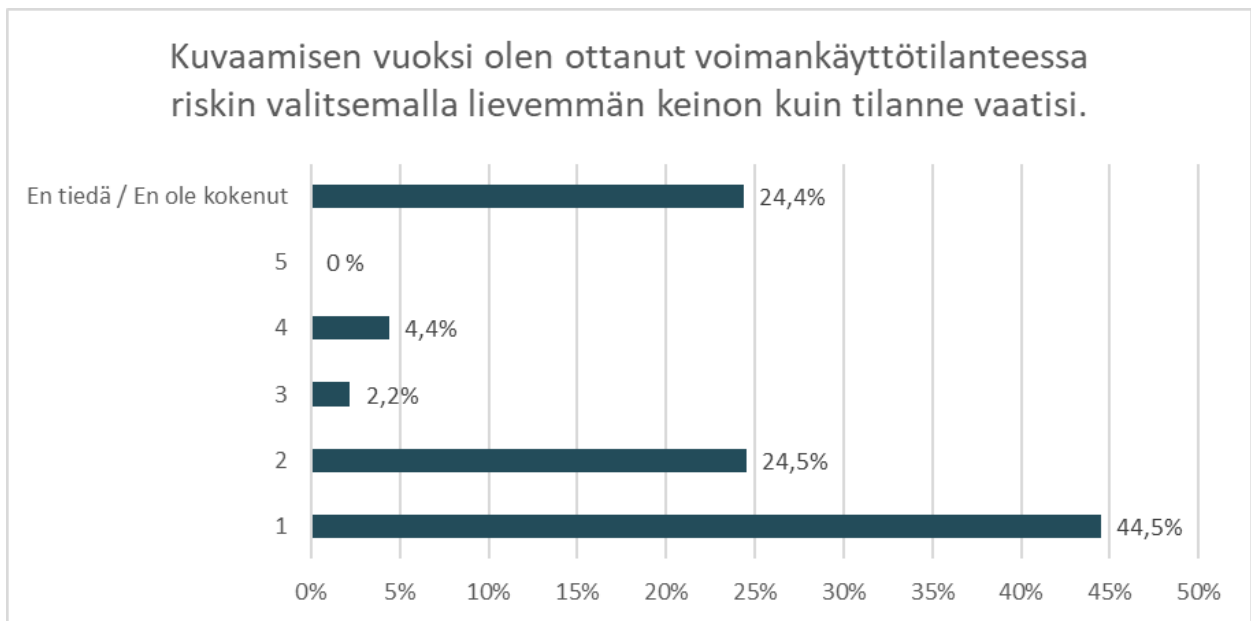
A6 kokee, että kuvaaminen ei vaikuta, sillä joku näkee ja seuraa kuitenkin, vaikka sitä ei itse havaitsisi. A7 taas kertoo, että vaikka virkatehtävässä ei mitään erityistä olisikaan, niin ei tunnu mukavalta, kun on tunnistettavissa netissä pyörivässä videossa. Vastaavasti A8 kokee pelkäävänsä, että tapauksesta leviää video mediaan, vaikka siinä ei mitään erikoista tapahtuisikaan. Hän kokee myös, että ei haluaisi naamaansa sosiaaliseen mediaan.

Vastauksissa oli useita yhteneväisyyksiä. Vastauksissa A1 ja A5 molemmissa ollaan sitä mieltä, että työtehtävällä huomio kiinnittyy sivullisten tai asianosaisten kuvaamiseen. A5:lle tämä aiheuttaa epävarmuutta, joka ilmenee omien sanojen häiritsevän suurella varomisella virkatehtävää suorittaessaan. Vastaajat A2 ja A4 kiinnittävät myös huomiota omaan tekemiseensä, kuten sanavalintoihin sekä toimenpiteiden perusteluihin virkatehtävää suorittaessaan. Vastaajat A7 ja A8 kokevat kuvaamisen häiritsevänä siltä osin, että eivät halua olla tunnistettavissa videoissa, mitkä leviävät sosiaaliseen mediaan.

Kuva 6. Kolmannen väittämän vastausjakauma

Seuraavaksi kartoitettiin, kuinka moni on kokenut kuvaamista virkatehtävää suorittaessa. Kolmannen väittämän vastausjakaumat arviointiasteikolle ovat esitetty kuvassa 6. Kyselyyn vastaajista kukaan ei ollut täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Vastaajista selvä enemmistö eli yhteensä 86,6 % on joko jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Lukujen perusteella voidaan todeta, että selvästi suurin osa vastaajista on kokenut jonkinlaista kuvaamista suorittaessaan virkatehtävää. Kuitenkin vastanneista yhteensä 13,4 % eli selkeä vähemmistö vastasi, että ei samaa eikä eri mieltä tai ei tiedä/ei ole kokenut tulleen kuvatuksi. Vastausten keskiarvoksi 1–5 asteikolla tulee 4,69. Otettaessa huomioon, että 1 on täysin eri mieltä ja 5 on täysin samaa mieltä, voidaan todeta, että suurinta osaa vastaajista on kuvattu heidän suorittaessa virkatehtävää.

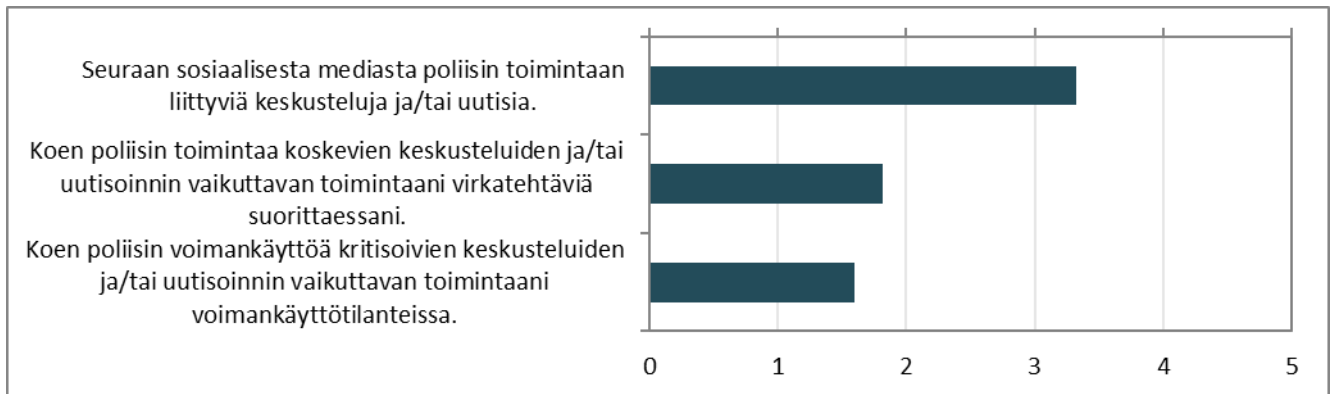

Kuva 7. Neljännen väittämän vastausjakauma

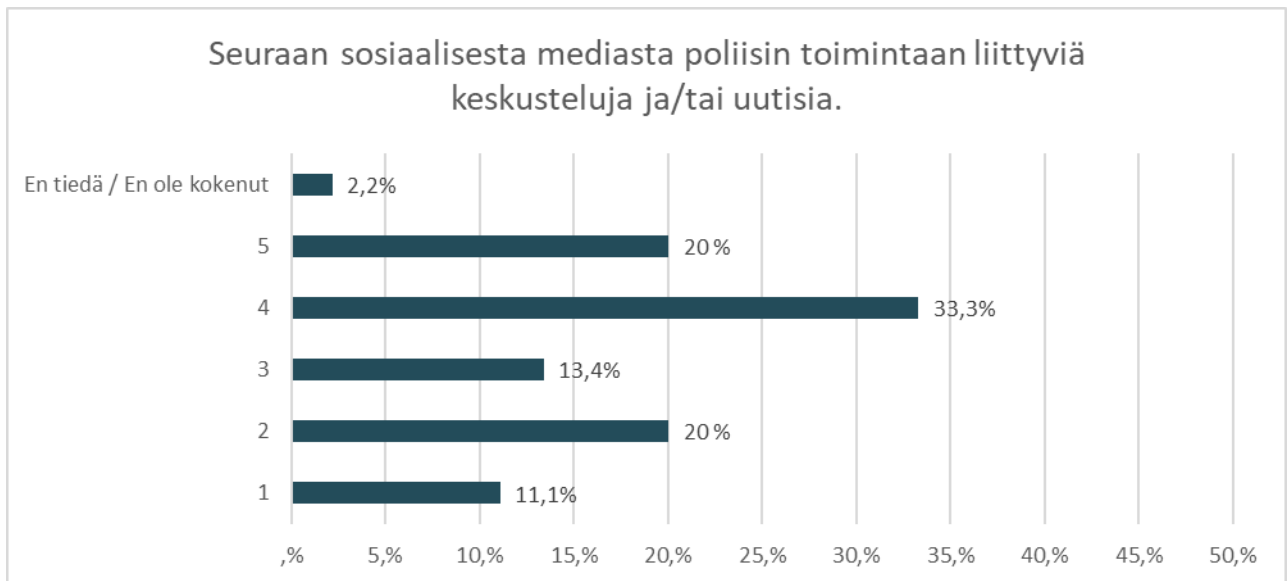
Neljännessä väittämässä kartoitettiin, otetaanko riskejä tilanteissa, joissa kuvataan sivullisten toimesta. Kuvassa 7. on esitetty neljännen väittämän vastausjakaumat arviointiasteikolle. Taulukosta näkee, että vastaajista selvä enemmistö 69 % on joko täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Noin neljäsosa vastaajista ei tiedä ottaneensa tai ei ole kokenut ottaneensa riskejä valitsemalla lievemmän voimankäyttökeinoon. Vastaajista selkeä vähemmistö (6,6 %) vastasi joko ei samaa eikä eri mieltä tai jokseenkin samaa mieltä. Kukaan vastaajista ei ollut täysin samaa mieltä. Vastausten keskiarvoksi 1–5 asteikolla tulee 1,56. Otettaessa huomioon, että 1 on täysin eri mieltä ja 5 on täysin samaa mieltä, voidaan todeta, että suurin osa vastaajista ei ole ottanut virkatehtävillä riskejä valitsemalla lievemmän voimankäyttökeinoon kuin tilanne vaatisi.

4.1.2 Sosiaalinen media

Kuvassa 8. on esitetty sosiaalisen median teeman väittämien keskiarvojakauma. Tarkemmat analyysit teemasta on esitetty seuraavaksi väittämittäin.

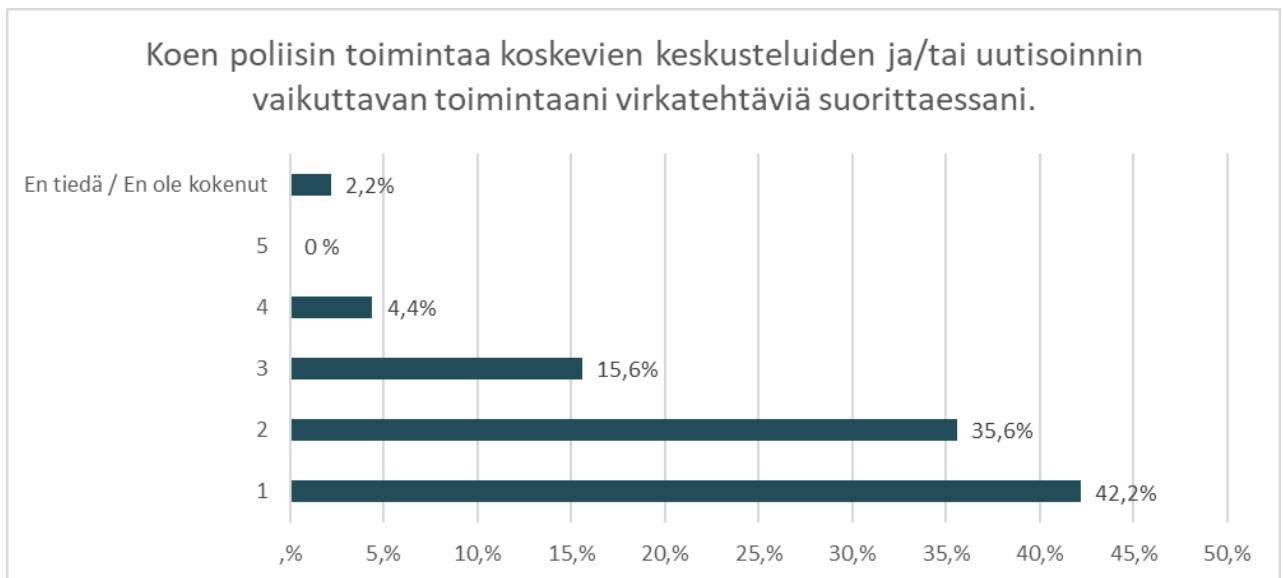

Kuva 8. Sosiaalisen median teeman keskiarvot väittämittäin

Kuva 9. Ensimmäisen väittämän vastausjakauma

Ensimmäisellä väittämällä kartoitettiin, että kuinka moni seuraa sosiaalisessa mediassa poliisin toimintaan liittyviä keskusteluja ja/tai uutisia. Kuvassa 9. on esitetty ensimmäisen väittämän vastausjakaumat arviointiasteikolle. Yli puolet vastaajista eli yhteensä 53,3 % oli joko jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä, että seuraa poliisin toimintaan liittyviä keskusteluja ja/tai uutisia. Kuitenkin vastaajista noin kolmannes (yhteensä 31,1 %) oli joko täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Loput vastaajista eli 15,6 % vastasi joko ei samaa eikä eri mieltä tai en tiedä/en ole kokenut. Vastausten keskiarvoksi asteikolla 1–5 tulee 3,32. Otettaessa huomioon, että 1 on täysin eri mieltä ja 5 on täysin samaa mieltä, voidaan todeta, että suurin osa kyselyyn vastanneista seuraa sosiaalisesta mediasta poliisin toimintaan liittyviä keskusteluja ja/tai uutisia.

Kuva 10. Toisen väittämän vastausjakauma

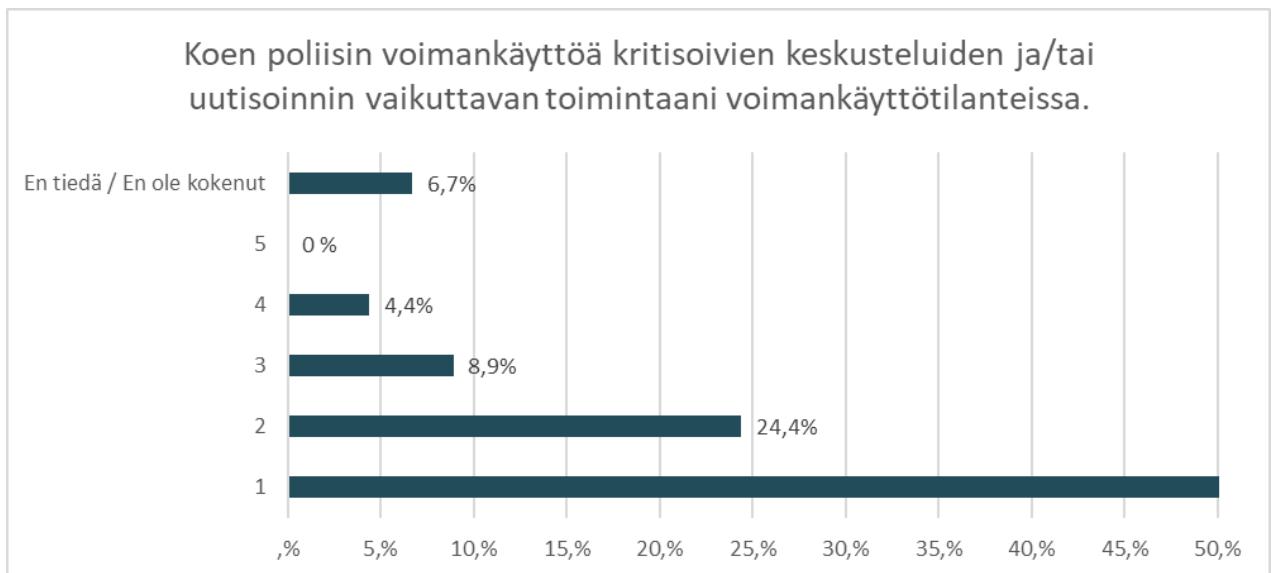
Toisessa väittämässä pyrittiin selvittämään, onko poliisin toimintaa koskevilla keskusteluilla ja/tai uutisilla vaikutusta toimintaan virkatehtäviä suorittaessa. Kuvassa 10. on esitetty toisen väittämän vastausjakaumat arviointiasteikolle. Vastaajista selvä enemmistö eli yhteensä 77,8 % oli sitä mieltä, että poliisin toimintaa käsittelevillä keskusteluilla tai uutisilla ei juurikaan ole vaikutusta virkatehtävien suorittamiseen. Kuitenkin vastaajista 4,4 % koki poliisin toimintaa koskevien keskusteluiden ja/tai uutisten vaikuttavan jollain tasolla virkatehtävän suorittamiseen. Vastaajista kuitenkin kukaan ei ollut täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Neutraalin vaihtoehdon ei samaa eikä eri mieltä vastasi 15,6 % ja vastaajista 2,2 % vastasi vaihtoehdon en tiedä/ en ole kokenut. Vastausten keskiarvoksi asteikolla 1–5 tulee 1,82. Otettaessa huomioon, että 1 on täysin eri mieltä ja 5 on täysin samaa mieltä, voidaan todeta, että suurin osa kyselyyn vastanneista eivät koe poliisin toimintaa koskevien keskusteluiden ja/tai uutisien vaikuttavan heidän toimintaansa virkatehtäviä suorittaessa.

Vastaajista kaksi on kokenut poliisin toimintaa koskevien keskusteluiden ja/tai uutisien vaikuttavan toimintaansa virkatehtäviä suorittaessaan, jolloin heille on avautunut avoin kysymys, johon ovat saaneet vastata omin sanoin, millä tavoin se vaikuttaa. Koska kysely on anonyymi, käydään vastaukset läpi yksi kerrallaan käyttäen anonyymeistä vastaajista lyhenteitä B1 ja B2.

B1 kokee, että ei voi lähestyä tehtäviä poliisitoiminnallisin perustein (esimerkiksi ohjeet ja taktiikka) ensisijaisesti vaan siten, miltä se näyttää ulospäin, sosiaaliseen mediaan, mediaan ja mahdolliseen virkamiesoikeudelliseen prosessiin riskin kannalta. B2 taas kokee, että etenkin poliisin toimintaa negatiivisesti käsittelevät uutiset ja niiden kommentit sekä erilaisten aktivistijärjestöjen päivitykset lisäävät ylimääräistä painetta työntekoon. B2:lle tulee sellainen olo näistä, että jokaista sanaa tulisi varoa ja ihmisiin ei saisi enää koskea millään tavalla, vaikka tilanne niin vaatisi ja laki sen sallisi.

Tämä siis B2:n mukaan ajatuksen tasolla. ”Tulee niin sanotusti ulkopuolinen häiritsevä paine ihan perusjuttujen suorittamiseen ja se tuntuu kuormittavalta”, B2 toteaa lopuksi vastauksessaan.

Poliisin toimintaa koskevien keskusteluiden ja uutisoinnin myötä molemmat vastaajat kokevat, että on vaikeaa hoitaa virkatehtäviä poliisitoiminnallisilla keinoilla, koska jokaista sanaansa tulee varoa eikä asiakkaisiin saa koskea millään tapaa, vaikka tilanne vaatisi ja laki sen sallisi.

Kuva 11. Kolmannen väittämän vastaus jakauma

Kolmannessa väittämässä pyrittiin selvittämään, onko poliisin voimankäyttöä kritisoivilla keskusteluilla ja/tai uutisilla vaikutusta toimintaan virkatehtäviä suorittaessa. Kuvassa 11. on esitetty kolmannen väittämän vastausjakaumat arviointiasteikolle. Kyselyyn vastanneista selvä enemmistö eli yhteensä 80 % ei koe poliisin voimankäyttöä kritisoivien keskusteluiden ja/tai uutisten juurikaan vaikuttavan virkatehtävien suorittamiseen. Vastaajista 4,4 % kuitenkin koki, että keskustelut ja/tai uutiset, jotka kritisoivat poliisin voimankäyttöä vaikuttavat jonkin verran virkatehtävien suorittamiseen. kuitenkään kukaan vastaajista ei ollut täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Yhteensä 15,6 % vastaajista vastasi joko ei samaa eikä eri mieltä tai en tiedä/en ole kokenut. Vastausten keskiarvoksi asteikolla 1–5 tulee 1,59. Otettaessa huomioon, että 1 on täysin eri mieltä ja 5 on täysin samaa mieltä, voidaan todeta, että suurin osa kyselyyn vastanneista eivät koe poliisin voimankäyttöä kritisoivien keskusteluiden ja/tai uutisten vaikuttavan heidän toimintaansa virkatehtäviä suorittaessa.

Vastaajista kaksi on kokenut poliisin voimankäyttöä kritisoivien keskusteluiden ja/tai uutisten vaikuttava toimintaansa virkatehtäviä suorittaessaan, jolloin heille on avautunut avoin kysymys, johon ovat saaneet vastata omin sanoin, että millä tavoin se vaikuttaa. Koska kysely on anonyymi, käydään vastaukset läpi yksi kerrallaan käyttäen anonyymeistä vastaajista lyhenteitä C1 ja C2.

C1 kokee, että on entistä tarkemmin ajateltava, että kaikki voimankäyttö ja sen voimakkuus on oltava perusteltua ja tilanteeseen sopivaa. C2 puolestaan kokee, että on huomioitava erikseen toiminnassa, ylimääräinen stressitekijä ja ennen kaikkea riskitekijä. Poliisin voimankäyttöä kritisoivien keskusteluiden ja uutisten myötä vastaajat C1 ja C2 kokevat, että omaan toimintaan on keskityttävä entistä tarkemmin virkatehtäviä suorittaessa. Vastausten perusteella on huomioitava, että voimankäyttö ja sen voimakkuus on aina oltava perusteltavissa, kuten Poliisilaisakin on todettu. Näin

asiaa on vaikea kritisoida ja mikäli niin käy, voi hyvällä omallatunnolla sanoa, että asia on hoidettu lain asettamalla tavalla.

4.2 Johtopäätökset

Tässä osiossa perehdytään kyselystä saatuihin tuloksiin ja siihen, kuinka ne vastaavat luvussa 1.2 mainittuihin tutkimuskysymyksiin. Varsinaisena tutkimuskysymyksenä kysyttiin, onko sosiaalisella medialla vaikutusta VHT-sektorilla toimivien poliisien päätöksentekoon voimankäyttötilanteissa. Sosiaalinen media on nyt ja tulevaisuudessa osa poliisin toimintaympäristöä, kuten luvussa 2.2 todettiin. Tehdyn kyselyn perusteella sosiaalisessa mediassa poliisin voimankäyttöä kritisoivien keskusteluiden tai uutisten näkökulmasta sosiaalisella medialla ei pääsääntöisesti ole vaikutusta Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella VHT-sektorilla toimivien poliisien päätöksen tekoon voimankäyttötilanteissa. Voidaan todeta kyselyn vastausten perusteella, että vaikutukset kohdistuvat tilanteen tarkempaan analysointiin oikean voimankäyttökeinovalinnassa sekä sen perusteluissa. Tämän voi laskea positiiviseksi vaikutukseksi, sillä silloin pohditaan tarkemmin omien toimivaltuuksien oikeellisuutta ja tiedostetaan tilanteen vaatiman voimankäytön voimakkuus. Parempi tietoisuus omasta toiminnasta ja toimivaltuuksista edesauttaa myös työturvallisuuden toteutumista siten kuin yksilö itse siihen voi vaikuttaa.

Koska tutkimuskysymysten laatimisten jälkeen näkökulmaa haluttiin laajentaa myös kuvaamistilanteiden vaikutukseen, tarkasteltiin myös kuvaamisen teemaa ensimmäisen tutkimuskysymyksen näkökulmasta. Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella poliisien virkatehtäviin kohdistuvan kuvaamisen näkökulmasta katsottuna sosiaalisella medialla ei ole kyselyn tulosten mukaan suoranaista vaikutusta päätöksentekoon voimankäyttötilanteessa.

Ensimmäisen alatutkimuskysymyksen avulla haluttiin selvittää, minkälaisia vaikutuksia sosiaalisella medialla on voimankäyttötilanteiden päätöksiin. Kyselyn tulosten perusteella sosiaalisella medialla ei ole suoranaista vaikutusta itse päätöksentekoon, vaan vaikutukset kohdistuvat oman käyttäytymisen ja toiminnan arviontiin. Vastausten perusteella tieto siitä, että toiminta virkatehtävillä voi päätyä sosiaalisen median kanaviin saa konstaapelit pohtimaan tarkemmin omia toimenpiteitään ja niiden juridisia perusteita. Kyselyyn vastanneista kaksi kuitenkin kokee, että virkatehtävien suorittaminen on hyvin vaikeaa tänä päivänä, koska kehenkään ei saisi koskea, vaikka tilanne vaatisi. On myös oltava tarkkana, minkälaisia sanavalintoja käyttää, sillä jos joku kuvaa tapahtuman ja irrottaa tietyn sanomisen kontekstistaan saadaan se silloin helposti näyttämään hyvinkin pahalta sosiaalisen median kanavilla. Eräänä johtopäätöksenä voisi kyselyn perusteella ajatella, että virkaiällä on tässäkin asiassa merkitystä. Yksi vastaajista mainitsi tulevaisuuden hyvin epävarmaksi silloin, kun tilannetta kuvataan. Tähän syynä voi olla henkilön avovastauksessaan mainitseman lyhyen virkaiän

tuoma epävarmuus tai tunne, että ei ole varma, miten tilanne tulisi hoitaa juridisesti oikein. Toki kuvaustilanne voi olla myös hyvin stressaava ja luoda painetta tehtävän suorittamiselle, joka saattaa aiheuttaa myös epävarmuutta, kuten luvussa 2.3 kerrottiin.

Toisena alatutkimuskysymyksenä kysyttiin, ottavatko VHT-sektorilla toimivat poliisit turhia riskejä käyttämällä lievempiä keinoja työtehtävässään kuin tilanne vaatisi, jos sivulliset kuvaavat tapahtumia. Vastaajista 86,6 % oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että ovat kokeneet kuvaamista asianosaisten tai sivullisten toimesta virkatehtäviä suorittaessaan. Tämä ilmiö on selkeästi yhteydessä myös luvussa 2.2 mainittuun tilastolukemaan älypuhelimien yleisyydestä suomalaisilla. Vaikka vastaajista selkeää enemmistöä oli kuvattu virkatehtävillä, vastausten perusteella enemmistö Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen VHT-sektorilla työskentelevistä konstaapeleista ei koe ottavansa riskejä voimankäytöllisissä tilanteissa valitsemalla lievemmän keinon kuin tilanne sallisi. On kuitenkin otettava huomioon, miten kukin kyselyyn vastaaja kokee lievemmän voimakeinon määritelmän, sillä ajatus voi olla hyvinkin subjektiivinen. Muutama vastaajista koki olevansa jokseenkin samaa mieltä eli voisi tulkita, että he kokevat ottavansa jonkin tasoisia riskejä edellä mainituissa tilanteissa. Voidaan siis todeta, että pääsääntöisesti Itä-Uudenmaan poliisilaitoksella vastaajien osalta ei oteta turhia riskejä voimankäyttötilanteissa. Tämä on myös työturvallisuuden näkökulmasta positiivinen havainto. Luvussa 2.2 kerrotaan, että työnantajalla on velvollisuus huolehtia työntekijöiden työturvallisuudesta, jolloin edellä mainittu tulos on työnjohdollisesta näkökulmasta hyvinkin positiivinen ja näin saattaa lisätä luottamusta työntekijöihin. Kun tiedostaa ja hallitsee luvussa 2.1 kerrotut poliisin toimivaltuudet, pitäisi voimankäytöllisten virkatehtävien hoitaminen olla sujuvaa, mutta tässäkin virkaiän tuoma varmuus saattaa näkyä. Kun virkaikää on kertynyt useampi vuosi, tulee virkatehtävien hoitamisesta rutiinia ja tilanteita osaa lukea monesta eri näkökulmasta. Vastaavasti lyhyen virkaiän omaava konstaapeli voi olla hyvinkin epävarma voimankäytöllisten tilanteiden hoitamisessa eikä välttämättä tiedosta ottavansa riskejä niitä hoitaessaan.

4.3 Pohdinta ja jatkotutkimusehdotukset

Tämä tutkimus oli katsaus Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueelta, jossa tutkimuksen tekijä suoritti työharjoittelunsa. Valitettavasti vastausprosentti jäi melko alhaiseksi, mutta tutkimuksella saatiin kuitenkin suuntaa antava näkemys sosiaalisen median vaikutuksista poliisin voimankäyttöpäätöksiin. Tuloksien analysoinnin jälkeen pohdittiin, olisiko kysely saavuttanut paremman vastausprosentin, jos sen olisi kohdistanut Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen pohjoiselle alueelle eli Keski-Uudellemaalle. Keski-Uudenmaan alueeseen kuuluu Järvenpään, Porvoon ja Hyvinkään poliisiasemat. Myös Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen eteläiselle alueelle eli Vantaalle olisi voinut tehdä erillisen tutkimuksen samasta aiheesta. Näin tutkimukseen osallistuvan vastaajaryhmän laajuus olisi ollut pienempi ja rajatumpi, jolloin sen ”markkinointi” olisi voinut olla tehokkaampaa. Tutkimuksen tekijä uskoo, että poliisilaitokset tai tarkemmin poliisiasemat ja niiden henkilöstö vastaavat mielellään omien

harjoittelijoidensa opinnäytetyökyselyihin. Tutkimus herätti useissa kyselyn saaneissa mielenkiintoa, mikä ilmeni siten, että tutkimuksen tekijä sai heiltä sähköpostia. Sähköposteissa kerrottiin tutkimuksen ajankohtaisuudesta sekä mielenkiinnosta tutkimuksen tuloksiin. Osa pyysi tutkimuksen tekijää ilmoittamaan heille sähköpostitse, kun tutkimus on luettavissa Theseus-sivustolla.

Opinnäytetyön kyselyä suunniteltaessa tiedostettiin, että suuremmalla määrällä avokysymyksiä olisi voitu saada laadullisempia, konkreettisempia ja monipuolisempia vastauksia. Toteutunut tutkimuksen kysely tehtiin sillä ajatuksella, että kyselyn kohderyhmänä olevat kiireiset VHT-sektorin poliisit ehtivät ja haluavat vastata kyselyyn. Tästä syystä ajateltiin, että kyselyn on oltava helposti ja kätevästi vastattava eikä siinä voi olla kovinkaan montaa avointa kysymystä, jotta vastauksia saataisiin kerättyä riittävästi tutkimusta varten. Tästä huolimatta vastausprosentti jäi alhaiseksi. Lisäksi tutkimuksen laajuuteen nähden koettiin, että pelkkien avokysymysten pohjalle rakennettuun kyselyyn ja sen pohjalta tehtävään analysointiin ei ollut riittävästi resursseja.

Tutkimuksen tekijä uskoo, että tutkimuksen jatkamiselle voisi olla kysyntää myös muualla, joten tutkimuksen voisi tehdä muillekin Suomen poliisilaitoksille. Tutkimuksen voisi tehdä koko poliisilaitoksen alueelle, kuten tämä tutkimus on tehty, tai kohdistaa sen johonkin yksittäiseen poliisiasemaan. Tekemällä tutkimuksen useammalle eri poliisilaitokselle tai -asemalle saataisiin laajempi kuva siitä, miten sosiaalinen media vaikuttaa poliisien päätöksentekoon voimankäyttötilanteissa. Kun tutkimuksia on tehty tarpeeksi suurelle alueelle, voisi yhtenä jatkotutkimusehdotuksena olla tutkimusten yhteenveto esimerkiksi sosiaalisen median vaikutuksista voimankäyttöpäätöksiin Etelä-Suomen alueella.

Tutkimuksen voisi tehdä myös valvonta- ja hälytyssektorin komisarioille, jotka tekevät vaikeita päätöksiä suurissa tilanneorganisaatioissa, saatavan tiedon perusteella, kuten esimerkiksi johdannossa mainitun Elokapina-mielenosoituksen kohdalla. Tällöin olisi mahdollista kartoittaa, onko sosiaalisen median kirjoituksilla tai uutisilla vaikutusta komisarioiden päätöksentekoon, ja jos on, niin millaisia vaikutuksia. Aihetta voisi vielä jatkojalostaa niin, että kyselyn pystyisi suorittamaan myös rikostorjunta-sektorin työntekijöille. Tällöin aiheena voisi olla esimerkiksi sosiaalisen median vaikutus toimintaan rikostorjunta-sektorilla.

Tutkimuksen aikana törmättiin erilaisiin nettihaasteisiin, jotka liittyivät poliisin provosointiin. Tästä syntyi ajatus tutkimuksesta, jossa keskitytään poliisiin sosiaalisen median ilmiönä, jota poliisi itse ei hallinnoi. Rajauksena voisi käyttää esimerkiksi tietyssä sosiaalisen median kanavassa tai palvelussa, kuten TikTokissa, leviäviä nettihaasteita ja niiden vaikutuksia poliisin työhön. Ylipäätään voisi olla hyvä kartoittaa, että kuinka paljon poliisin toimintaa koskevaa materiaalia sosiaalisessa mediassa leviää. Yhteenvetona jatkotutkimuksien osalta voidaan todeta, että mahdollisuuksia on lähes rajattomasti poliisin ja sosiaalisen median aihepiiriin liittyen.

LÄHTEET

- Gustafberg, H. & Åhman, H. 2017. Tilannetaju: päätä paremmin. Helsinki. Alma Talent.
- Heikinheimo, P. 2021. Päätöksen juoni: Miten johdan parempiin päätöksiin. Helsinki. Alma Talent.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Lehtonen, T. & Murtonen, M. 2004. Toiminnan kehittämisen vaikutukset ja päätöksenteko: PRIMA-työkalupakki kehittämistoimenpiteiden valintaan ja suunnitteluun. Espoo: VTT tuotteet ja tuotanto.
- Matikainen, J. 2008. Sosiaalinen media – Millaista sosiaalisuutta? Tiedotustutkimus. Vol 31 Nro 4. Verkkojulkaisu saatavilla <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/63013>. Luettu 25.11.2021.
- MTV Uutiset. Mikä ihmeen TikTok? Tämä yhdestä maailman ladatuimmasta sovelluksesta pitäisi tietää. 19.1.2019. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mika-ihmeen-tiktok-tama-yhdesta-maailman-ladatuimmasta-sovelluksesta-pitaisi-tietaa/7241520#gs.txep61>. Luettu 16.3.2022.
- Muttilainen, V. & Potila, P. 2016: Poliisin toimintaympäristö poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2016. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117042/Raportti_125_verkko.pdf. Luettu 30.11.2021.
- Poliisi. Ajankohtaista. Uutiset. Helsingin poliisilaitos selvittää lauantaiseen Elokapina-mielenosoitukseen liittyvien tapahtumien kulkua. 5.10.2020. <https://poliisi.fi/-/helsingin-poliisilaitos-selvittaa-lauantaiseen-elokapina-mielenosoitukseen-liittyvien-tapahtumien-kulkua>. Luettu 29.11.2021.
- Poliisilaki 872/2011.
- Rantaeskola, S., Hyyti, J., Kauppila, J. & Koskelainen, M. 2015. Haastavat asiakastilanteet – Väki-valta työssä. Helsinki: Talentum.
- Rikoslaki 515/2003.
- Saarela, T. 2020. Poliisin kohtaama väkivalta ja virkatehtävien suorittamisen vaikeuttaminen. Tampere. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/341101/ON_Saarela.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Sutela, M. & Rikander, H. 2020. Virkamiesten väkivaltaisesta vastustamisesta – onko yhteiskunnallisilla olosuhteilla yhteyttä viranomaisiin kohdistettuun väkivaltaan? <https://www.edilex.fi/artikkelit/20848.pdf>. Luettu 16.3.2022.

Tilastokeskus. 2018. Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö 2018. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/sutivi/2018/sutivi_2018_2018-12-04_tie_001_fi.html. Luettu 16.3.2022.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työturvallisuuskeskus. Turvallinen ja terveellinen työ varmistetaan työsuojelulla. N.d. https://ttk.fi/tyoturvallisuus_ja_tyosuojelu#01dc586b. Luettu 2.3.2022.

Työturvallisuuslaki 738/2002.

Vehkalahti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Verkkojulkaisu saatavilla <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf>. Helsingin yliopisto. Luettu 19.11.2021.

YLE. Uutiset. Elokapinan mielenosoituksessa sumutetuista 14 on tehnyt rikosilmoituksen poliisin toiminnasta – osan mukaan heille ei annettu edes vettä. 9.10.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11587701>. Luettu 25.11.2021.

YLE. Uutiset. Poliiseja epäillään Elokapinan mielenosoittajien pahoinpitelystä – syyttäjä: "Rikosnimikkeen selvittäminen osapuolten oikeusturvan mukaista". 8.12.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11687068>. Luettu 23.11.2021.

YLE. Uutiset. Poliisi ruiskutti kaasusumutetta viime syksynä Elokapinan mielenosoittajiin – kuutta poliisia epäillään rikoksista. 1.10.2021. <https://yle.fi/uutiset/3-12124165>. Luettu 23.11.2021.

LIITE 1

Arviointiasteikko:

- 1 Täysin eri mieltä
 - 2 Jokseenkin eri mieltä
 - 3 Ei samaa eikä eri mieltä
 - 4 Jokseenkin samaa mieltä
 - 5 Täysin samaa mieltä
- En tiedä / En ole kokenut

Taustatiedot

Ikä: 20–25, 26–30, 31–35, 36–40, 41–45, 46–50, yli 50-vuotias

Virkaikä: alle 1 vuosi, 1–5 vuotta, 6–10 vuotta, 11–15 vuotta, 16–20 vuotta, 21–25 vuotta, 26–30 vuotta, yli 30 vuotta

Sukupuoli: Mies, Nainen, Muu

Kuvaaminen

1. Koen sivullisten tai asianosaisten suorittaman kuvaamisen häiritseväksi suorittaessani virkatehtävää.
2. Sivullisten tai asianosaisten suorittama kuvaaminen vaikuttaa toimintaani suorittaessani virkatehtävää.
3. Jos koet sen vaikuttavan, niin millä tavoin? Kerro lyhyesti.
4. Minua on kuvattu sivullisten tai asianosaisten toimesta, kun olen suorittanut virkatehtävää.
5. Kuvaamisen vuoksi olen ottanut voimankäyttötilanteessa riskin valitsemalla lievemmän keinon kuin tilanne vaatisi.

Sosiaalinen media

1. Seuraan sosiaalisesta mediasta poliisin toimintaan liittyviä keskusteluja ja/tai uutisia.

2. Koen poliisin toimintaa koskevien keskusteluiden ja/tai uutisoinnin vaikuttavan toimintaani virkatehtäviä suorittaessani.
3. Jos koet niiden vaikuttavan toimintaasi virkatehtäviä suorittaessasi, niin millä tavoin? Kerro lyhyesti.
4. Koen poliisin voimankäyttöä kritisoivien keskusteluiden ja/tai uutisoinnin vaikuttavan toimintaani voimankäyttötilanteissa.
5. Jos koet niiden vaikuttavan toimintaasi voimankäyttötilanteissa, niin millä tavoin? Kerro lyhyesti.